ПАНОС ПЕОНИДИС

ВЕТРОВЕ ОТ ЮГ

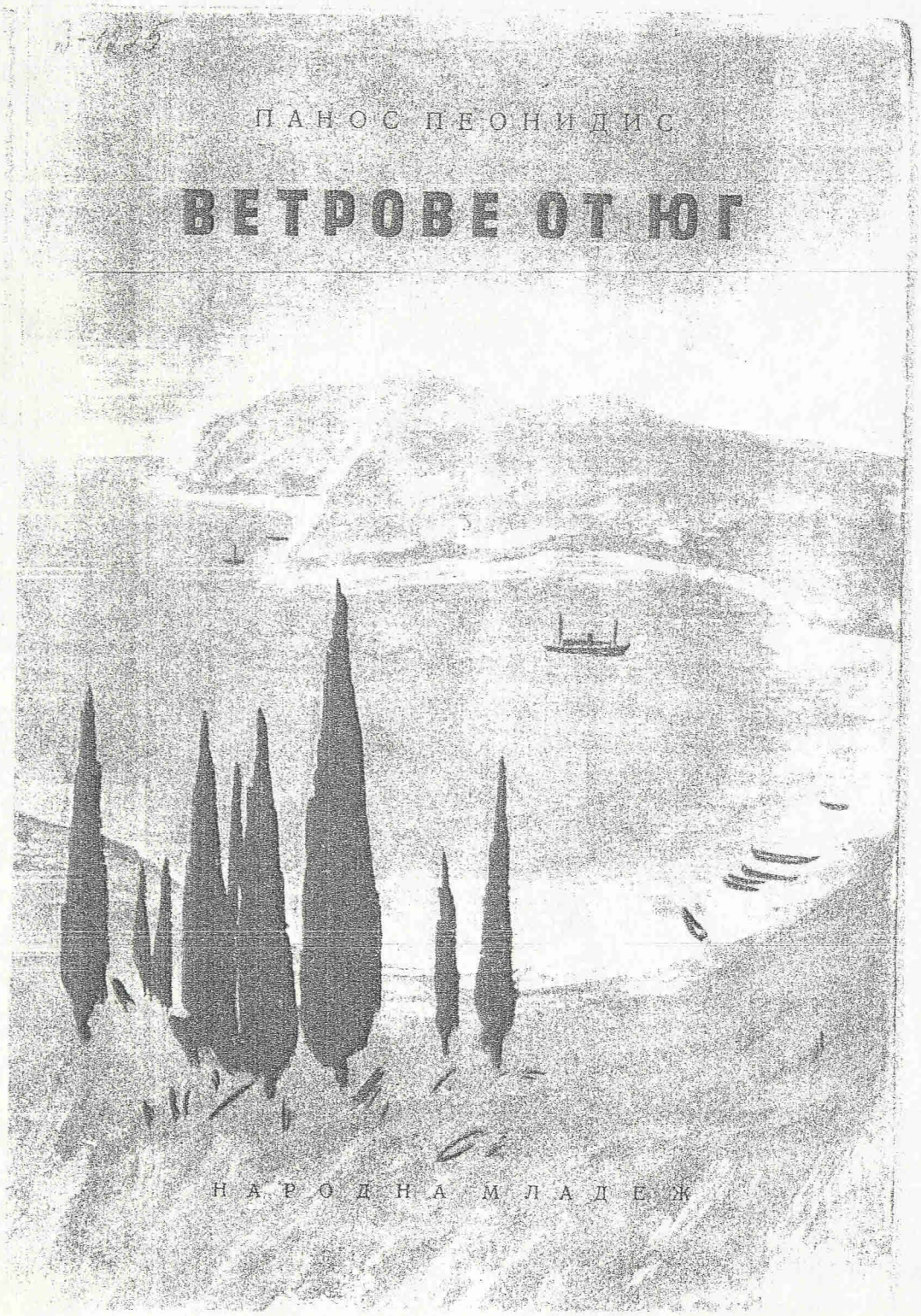

НАРОДНА МЛАДЕЖ

П. ПЕОНИДИС | ВЕТРОВЕ ОТ ЮГ

ХУДОЖНИК ВЕСА ВАСИЛЕВА

ПАНОС ПЕОНИДИС

ВЕТРОВЕ ОТ ЮГ

РАЗКАЗИ

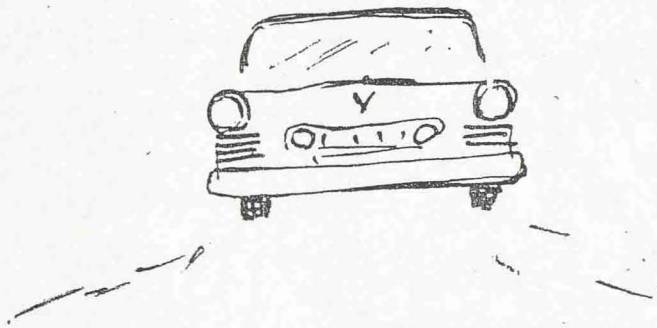

ИЗДАТЕЛСТВО НА ЦК НА ДСНМ „НАРОДНА МЛАДЕЖ"
СОФИЯ, 1957

Д-1225

4309/57

НОВА ГОДИНА

Господин Мастрис беше притежател на големия колониален магазин „Калифорния“ в центъра на Атина. Винаги когато се зададяха празници, той даваше на Манолис, прислужника в магазина, пари за харчлък. Господин Мастрис го извикваше в кабинета си, оставяше го да постои малко до вратата и после глухо му казваше:

— Вчера пак си спукал гумата!

При тези думи момчето почваше да върти фуражката в ръцете си, изтичваше напред и изхлипваше:

— Не, господин Мастри, не! Няма вече!

— Ха, ха, ха! — смееше се от сърце господин Мастрис.

Манолис носеше синя дочена униформа, която господин Мастрис му беше направил още преди години. С всяка измината година панталоните ставаха все по-къси, докато най-сетне стигнаха до колената му, а сакото стана така тясно, че първото копче се закопчаваше близо до врата

му. Но още по-смешно беше лицето на Манолис. На цвят беше червеникаво, покрито с много лунички. А гласът му беше като на петле. Затова слугинчетата не случайно го наричаха „петле".

— Така, браво! — успокояваше го най-после господин Мастрис, като сваляше очилата си, за да изтрие очите си. После се отдръпваше по-назад в широкия стол, кръстосваше ръце върху малкото си шкембе, посягаше към едно пликче на масата и го повдигаше с бавни и отмерени движения. Манолис впиваше черните си очи в пликчето, главата му се издаваше напред, а господин Мастрис, като полузатваряше очи, казваше:

— Добре е от малък да се научиш да пазиш имота на господаря си като свещен! Ето ти харчлъка.

Манолис грабваше пликчето и припваше към изхода.

— Маноли! — повишаваше гласа си господин Мастрис и малкият прислужник спираше закован на вратата. — Когато е близко, може и пеш да разнасяш пакетите. Трябва да пазиш колелото! Да няма наказание после!

— Разбира се, господин Мастри! Разбира се! Аз винаги така правя! — оттоваряше Манолис и изтичваше навън.

Тази сцена се повтаряше винаги пред празниците. Манолис вземаше парите и хукваше към киното; купуваше си паста и се радваше на празника. С петте хилядарки, които намираше в пликчето, нищо повече не можеше да се купи.

... Тази Нова година Манолис чакаше с голямо нетърпение пликчето с парите. Той бе намислил вече какво ще купи с тях. Беше заангажирал едно джобно огледалце в синьо калъфче с нарисувани върху него цветя. То беше у куция Лапас, малчугана, който продаваше разни дреболии в сандъче на ъгъла до големия площад.

— Значи така, Лапа, а? Сигурно е нали? — напомни му той тая сутрин.

— Добре, добре! Ще те чакам — увери го Лапас, — само, виж, не се бави, защото тая вечер ще ида при баба в Пирея да ѝ занеса нещо.

— Казах ти: щом затвори магазина, господарят ще ме извика. Виж какво! Я го сложи по-добре в джоба си, да не се измокри.

— То е гарантирано! От нищо не може да се повреди. Струва седем хиляди и петстотин, но аз ти го давам за пет хиляди, защото сме приятели.

Така всичко беше уговорено, наредено и Манолис цял ден бяга като луд, защото и поръчките бяха много. Той разнасяше пакетите пеш — гумите на колелото бяха толкова изпокъсани, че нямаше вече къде да се лепят. Хората по улиците се блъскаха като на панаир. Валеше дъжд, кошът с пакетите ставаше все по-тежък, но настроението на Манолис не се разваляше. Викаше, крещеше и си пробиваше път.

Днес той беше щастлив. Утре рано-рано ще облече новото сако, подарък от господарката, и ще отиде право в голямата триетажна вила на булевард „Монте Карло". Там на задната врата ще го чака слугинчето Анула. Той ще обвие огледалцето в станиол и ще ѝ го покаже отдалече, за да запали любопитството ѝ. Двамата дълго ще се смеят. Каквато е нисичка, Анула ще подскача, за да вземе огледалцето от ръката му. И после, като ѝ го даде, тя така много ще се зарадва, че бялото ѝ личице ще се зачерви, сините ѝ очи ще се навлажнят и тя смутено ще наведе глава. Тогава — той твърдо е решил — ще я целуне по златистата коса...

Манолис тичаше из улиците с коша на гърба и пееше. Пред богаташките къщи викаше слугинчетата по име.

— Ей, Кула!

— Раздвижи се, бе Мариго, че ще ни завари Новата година!

— Хей, петле, какво е станало с тебе? — викаха му те. — Отворило ти се е гласчето!

— Отворило се е, я! Колко има още да видите! — казваше той, без да се обижда.

Манолис обикаляше домовете, изпразваше коша, после изтичваше назад към магазина и отдалеч виждаше продавача да го чака на вратата с нов пълен кош. И пак отново! Нощта се спускаше, дъждът се усилваше и мъглата

се сгъстяваше. Слабичкото кокалесто тяло на Манолис почваше да се огъва.

И ето най-после Манолис направи последната си обиколка. Големият часовник на отсрещната черква показваше единадесет. За да бъде сигурен, Манолис мина отново покрай Лапас и го помоли да почака още малко.

Ролетките на магазина бяха спуснати вече до средата на витрината. Продавачите угасиха големите лампи. Един по един те заизлизаха от кабинета на господин Мастрис и си отиваха. Всички бяха вече излезли. Времето минаваше. Манолис се въртеше пред вратата, надникваше през ключалката и гледаше господин Мастрис, наведен спокойно над бюрото.

По едно време Манолис чу леко почукване отвън по витрината. Обърна се и видя мургавата муцуна на Лапас, притисната до стъклото.

— Маноли! — едва се чу гласът на господин Мастрис. Но това беше достатъчно за Манолис да подскочи като пружина. След миг той стоеше като замръзнал пред господаря. Минаха обичайните няколко минути, после бавно, бавно господин Мастрис повдигна глава и погледна Манолис изпод очи.

— Гумата?

— Цял ден днес тичах пеш. Не съм пипнал колелото...

— Да, да! — господин Мастрис не го остави да завърши.

— Гумите са остарели, а?

— Е, да — остарели са. Имаме ги вече от две години.

Манолис направи няколко крачки напред, въртейки фуражката си в ръце, проточи дългия си врат и каза:

— Но аз ги пазя, ако беше друг, щеше да ги изпокъса досега!

— Да, да. Винаги уважавай така господаря си! — рече господин Мастрис с явно задоволство. После погледна момчето право в очите и каза:

— Маноли, за Новата година ще ти купя нови гуми!

— О, колко хубаво ще бъде! — извика Манолис. — И тогава няма да се пукат, а?

Господин Мастрис вдигна едно малко пликче от бюрото и го подаде на Манолис.

— Е хайде, ето ти парите за харчлък. Аз съм добър господар!

Манолис грабна пликчето и изтича към вратата.

— Маноли — и очите му се засмяха, — да знаеш: многото пари развалят човека.

Но Манолис не го чу. Лицето на Лапас беше залепено на витрината. Манолис, усмихнат до уши, размаха пред него пликчето, подсвирна, разкъса го бързо и извади хилядарките. Усмивката му изведнъж се изпари от лицето — така пребледня, че дори и луничките изчезнаха. Манолис пак преброи парите, после сякаш нещо го удари в главата. Стори му се, че се задушава. Изтича като луд обратно, бутна вратата и викна:

— Господин Ма-ма-стри... има само две хилядарки!

При последните думи очите му се напълниха със сълзи. Господин Мастрис дори не повдигна глава.

— Господарю! — повтори след малко Манолис.

— Аз ти казах! За Нова година ще ти купя гуми! — едва повдигна плешивата си глава господин Мастрис.

Манолис чак сега разбра.

— Господин Мастри! — закрещя той и гласът му за пръв път прозвуча твърдо. — Но това е моята заплата! Те са мои.

Господин Мастрис повдигна глава. Спокойното му, малко бледо лице сега се покри с червени петна. Манолис се приближи още повече към бюрото. Сълзите сякаш замръзнаха върху бузите му. Той се опря с ръка на бюрото, погледна господаря си в очите и строго поиска:

— Дай ми парите!

Сега притежателят на магазина се сепна и изведнъж изкрещя:

— Вън! Разбойник! Бандит!

Манолис погледна за миг господин Мастрис, който напразно се опитваше да си налее вода в чашата, хвърли пред него фуражката си с лентата „Колониал „Калифорния", остави и скъсаното пликче с двете хилядарки и изскочи навън.

— Ей, Маноли! — чу момчето зад себе си нечий глас и усети, че някой го дърпа за ръката. — Какво става?

Манолис се обърна и погледна учудено Лапас, сякаш не го познаваше. Бутна го и без да каже дума, тръгна навън. Но Лапас го задърпа.

— Какво? Ще ме измамиш ли? Аз цяла нощ треперя тук и те чакам. За пет хиляди ще ти го дам, нали ти казах? Няма да намериш по-хубаво.

— Откраднa ми парите, мръсникът! — и от очите на Манолис закапаха сълзи. Лапас го остави и си тръгна. Но после куцук-куцук той изтича при него.

— Ей, чуваш ли? Нова година е. Не прави така! — Той извади от джоба си синьото огледалце с нарисуваните цветя и му го подаде.

— Ето го, вземи! После ще ми го платиш. Аз винаги съм тук.

Манолис изведнъж се изправи. Взе огледалцето и го притисна с двете ръце до сърцето си. После прегърна Лапас и със силен глас извика:

— Ще ти го изплатя! Ще ти го изплатя десет, сто пъти! Какво, аз съм здрав.

Отсреща голям часовник биеше дванадесет. Атина посрещаше Нова година.

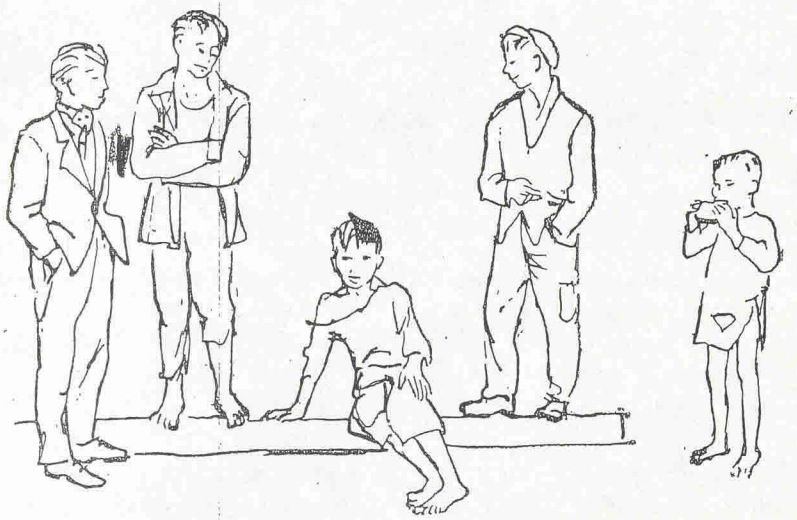

ГАЛИЛЕОС

Галилеос беше един от обикновените обитатели на атинското метро. Човек трудно можеше да определи възрастта му. Главата му беше голяма, тежка и с винаги разчорлената коса приличаше на дънер. Раменете му бяха широки, а плещите му се виждаха през скъсаната риза. Големи и тежки бяха и продължените му чепици. Ако не беше детското му лице, което понякога се открояваше през сплъстената коса, човек можеше да му даде осемнадесет или двадесет години. А той беше много по-малък.

Сега — за името. Всички на пиацата го наричаха Галилеос. Но той не беше кръстен така. Някой може би ще каже: „Сигурно на пиацата са му дали това име, защото обича да гледа към звездите!" Но видите ли, Галилеос много рядко поглеждаше по-високо от своя ръст. Може би косата му пречеше, може би така му беше по-удобно, но той гледаше винаги носа на скъсаните си обувки.

Когато Галилеос дойде за пръв път на пиацата, т. е. на Централната гара на метрото на площад „Омония“, със своята бохчичка, другите само му хвърлиха накриво по един поглед. Но той, без да им обръща внимание, отиде и седна в един ъгъл, отвори вързопа си, извади парче хляб и започна шумно да дъвче. Изглежда, че този див горянин не се хареса много на изтънчените атински гавроши. Един от тях демонстративно се отправи към него и уж се спъна в крака му, но Галилеос не се отмести. Гаврошите се спогледаха и един едър мъжага с боксьорска външност повдигна панталоните си, избърса с ръка носа си, отиде направо към новодошлия и без никакви церемонии го хвана за яката.

— Искаш да минеш за тарикат, а?

Няколко минути те се гледаха изпитателно. Очите на изпечения гаврош пламнаха, след това започнаха неспокойно да се въртят наляво и надясно, докато най-после се обърнаха настрана. Гаврошът, съскайки нещо през зъби, блъсна Галилеос, който глухо падна върху цимента. Надали гаврошът бе виждал по-тъп поглед от тоя...

Гаврошите от метрото приеха Галилеос с обща констатация: „говедо“. Те нямаха много време да се занимават с него. Оставиха го. Но все пак един летен ден те се възползуваха от обедната почивка и решиха да се пошегуват с него. Новакът както обикновено седеше в ъгъла с ръце около коленете и си даваше вид, че спи или размишлява дълбоко. По едно време из задушния въздух на метрото се понесе глас:

— Хей, Галилеос, земята върти ли се?

Всички избухнаха в смях, силен, проглушителен. Името беше хубаво, звучно и тарикатско. Новокръстеният нито отговори, нито се засмя. След един-два дена гаврошите отново го забравиха. Грижите ги погълнаха. Всеки от тях, за да изкара една минимална надница, порция фасул, няколко цигари и билет за първия ред на киното, трябваше да скита цял ден из Атина, да измисля най-невероятни планове за контрабанда, да слага главата си, така да се каже, всеки момент зад решетките. И колко от тях загиваха в това всекидневие! Но Галилеос не беше такъв! Със своята примитивна душа, воден от някакъв инстинкт, той пое по друг път. Вместо караници, тичания, големи планове, приключения Галилеос се задоволяваше с това, да отива всяка сутрин, обед и вечер при задния вход на хотел „Гранд Британия“, където общинската кола събираше боклука. Там прехраната му бе осигурена независимо от начина, по който му се поднасяше.

Но и тук всичко не минаваше съвсем леко. Понякога, когато боклукчиите нямаха настроение, го гонеха, понякога пък и за остатъците от кухнята имаше много клиенти. Но всичко това беше дреболия за Галилеос — толкова упорит, дебелокож беше той. Готвачите свикнаха с него и когато виждаха да се приближава, съжалително поклащаха глава: „Ех, докъде може да стигне човек!“

Животът на Галилеос не се свеждаше само до ровене в боклучените варели. Времето между обедите и вечерите той прекарваше в горичката към Акропола. В тази горичка беше винаги шумно, весело, живо. Деца непрекъснато устройваха игри, гонености, криености. Тук постоянно летяха шишарки, понякога и камъни, нещо което правеше рисковано присъствието на зрители. Но Галилеос не се страхуваше. Той даже си намери истинска ложа за тези зрелища. Край пътя, който се извиваше нагоре към Акропола, лежеше може би от незапомнени времена една мраморна плоча. Изгледът от тази плоча беше наистина великолепен, толкова великолепен, че лесно можеше да запали фантазията и на най-капризния художник. Сароническото море сякаш зовеше със своите милиони разноцветни брилянти, които атинското слънце сипеше върху вълните му. Тази обилна светлина, разлята навсякъде, правеше малките обикновени къщурки, които се простираха чак до склоновете на планините, да изглеждат като приказни.

Галилеос се настаняваше добре върху мраморната плоча и любопитно наблюдаваше игрите на малчуганите. Понякога, увлечен от тези игри, той се провикваше, радваше се, пляскаше с ръце. Децата, повечето от тях жители на

работническия квартал „Кокиня“, свикнаха толкова много с присъствието на Галилеос, че често го канеха за съдия при борбите и бягането, за арбитър при „военните сражения“. Но това не стана изведнъж. Трябва да се каже, че децата нямаха добри чувства към гаврошите. Те ги презираха, а понякога се стигаше и до остри конфликти. Това се случваше обикновено, когато те наблюдаваха как гаврошите на тълпи вървяха след туристите, които приждаха към Акропола, за да откраднат нещо или за да изпросят някоя цигара.

— Джебчии! — викаха им малчуганите, скрити в горичката.

Понякога се стигаше до бой. Но децата не смятаха Галилеос за джебчия. Той нямаше нищо общо с наперения, тарикатски вид на другите гавроши. Галилеос беше тих като овца и никога не се биеше. Веднъж един малчуган попита Галилеос:

— Защо живееш по улиците?

Но изведнъж се намеси друг и го пресече:

— Къде искаш да живее? Покани го в къщи!

— Да постъпи на работа! — настоя първият.

— А баща ти работи ли? — обадиха се няколко деца.

Вечер, когато се стъмнеше и децата се отдалечаваха нататък по прашните улици на „Кокиня“, Галилеос не се решаваше да тръгне. Влюбените, които заемаха в тези часове горичката, заварваха там един едър, изпокъсан малчуган, навел глава между колената. Какво мислеше той? Галилеос нямаше нито майка, нито баща... Той нямаше детски спомени. От малък започна да скита от село на село, от град на град и да търси прехрана. В този живот някои ставаха „майстори“ на ножа, други „асове“ в хитрината и кражбата. Галилеос обаче не стана нито едното, нито другото.

Веднъж, както Галилеос седеше на пиацата и чупеше залък по залък от своето кораво парче хляб, върху него се строполясаха двама борещи се гавроши. Галилеос се освободи от тяхната тежест и мръдна по-нататък, но те сякаш нарочно се търкулнаха към него. Единият го хвана

за косата. Но ето че този път Галилеос не постъпи както обикновено в такива случаи. Ритна единия и блъсна другия в лицето. Това свое „нахалство“ Галилеос плати скъпо. Автоматически скопчаните гавроши се разделиха и се хвърлиха върху него. И сигурно щяха да го оставят там с нож в гърба, ако други не ги издърпаха назад. Окървавен, със страшни болки Галилеос се стуши на една страна и заплака. Две деца му хвърлиха едно палто на гърба и му дадоха парченце кашкавал.

Веднъж пък, когато Галилеос беше до задната врата на хотел „Гранд Британия“, някой така силно го ритна отзад, че той полетя и падна във варела с нечистотиите. В ушите му прозвуча истеричен смях. Галилеос, так както беше изцапан, слепешком се хвърли върху оня, който се смееше, и започна да го дращи и да го хапе. Но този път на Галилеос не само му изпочупиха ребрата, но и го изпратиха да прекара нощта в участъка. Той бе посмял да вдигне ръка срещу американски войник! Оттогава Галилеос не се показваше вече в околностите на „Гранд Британия“.

Веднъж Галилеос отиде до пристанището. Писъците на корабните сирени, шумът на крановете, тракането на тежките вериги от котвите, виковете на докерите, всичко това беше нещо съвсем ново за Галилеос. Никога дотогава той не беше работил, но и нужда не беше се явила. Но ето сега, когато на обед почувствува глад, той не можа да намери никаква храна. Повъртя се пред една малка гостилница. Кръчмарят го накара да измие пода и след това му насипа чиния с боб. Тази вечер Галилеос не се върна в метрото. Той се настани между сандъците край входа на пристанището.

На другия ден рано сутринта Галилеос тръгна направо към кея, където беше видял докери да разтоварват чували. Постави рамото си под един, напъна сили, но не можа да го помръдне. После Галилеос се отправи към складовете, където жени седяха в кръг и заковаваха сандъци. До вечерта гледа сръчните манипулации на работничките. На сутринта, когато дойде отново, жените го прибраха на работа.

— Как се казваш? — попита го една работничка.

— Галилеос! — отвърна несигурно той и добави: — Така ме наричат.

— Какво е това име? — учуди се жената. — Нямаш ли гръцко име?

— Казваха ме и Гивто[1] — измърмори Галилеос.

Повече не го попитаха. Само през времето на обедната почивка работничките го извикаха да яде с тях. Една доста възрастна жена го дръпна до чешмата и го накара да си измие ръцете. Този нов живот се хареса на Галилеос. Идваше винаги навреме на работа и при заковаването на сандъците беше внимателен. Той бързо спечели любовта на работничките. Изпразнеше ли се стомната с вода или трябваше да се донесат пирони от домакинството, Галилеос отиваше пръв. Но имаше и нещо друго, което караше жените да хранят симпатии към него. Този малчуган, който може би нямаше още четиринадесет години, се отнасяше така мило към тях, че понякога сърцето им се свиваше. През времето на обедните почивки, когато те се събираха накуп и разказваха за грижите си, Галилеос се преместваше колко може по-близо до тях и ги гледаше право в устата. В такива моменти беше достатъчно някоя от жените да му се усмихне и да го погали по косата, за да прилепи той глава до престилката ѝ. Толкова детски беше този жест на Галилеос, толкова голямо беше желанието му за ласки, че очите на жените несъзнателно се овлажняваха.

В склада на пристанището постъпи на работа един старец. Един ден, когато сирената свирна за обед, старецът отиде при Галилеос, спря за дълго погледа си на него и му каза:

— Не се ли казваш Панаи?

Галилеос вдигна глава и простичко му отговори:

— Някога ме викаха и Панаи!

— Разбира се, че си Панаи — повтори по-решително старецът. След това се наведе над Галилеос, вдигна колянето му и почти извика: — Дявол, ето го и белега! Забрави ли оградата на дядо Ефремис, а? Нали в моя двор проходи?

[1] Гивтос — циганин.

Старецът седна, притисна главата на Галилеос до себе си и започна да разказва на другите, че малкият му е съселянин и съсед. В двора му играел цял ден с внучетата. През времето на гражданската война арестували баща му и майка му и ги изпратили на заточение. Малкия, който по онова време бил три-четиригодишен, го прибрали добри хора. Скоро след принудителната евакуация, когато цялото село се разпръснало, момчето изчезнало.

— Видя ли, че те познах? — обърна се старецът към Галилеос и по набръчканото му лице се изписа радостна усмивка. След кратка пауза той продължи: — Само да знаехте какво хубаво дете беше! Какви златни хора бяха родителите му . . .

През целия следобед работничките не откъсваха очи от Галилеос, а от време на време ставаха и минаваха покрай него, за да го погалят по косата и да му кажат по някоя добра дума. Галилеос работеше както винаги сръчно и бързо, ковеше сандъците, но очите му бяха непрекъснато обърнати към стареца. Силни, непознати чувства бушуваха в сърцето му. Ту му се искаше да плаче и тогава не можеше да гледа с препълнени от сълзи очи; ту пък гърдите му се надуваха от радост и му се искаше да вика, да прегръща, да целува всички, които бяха около него. По едно време Галилеос подскочи и силно зачервен изтича до стареца, който беше на другия край на огромната зала.

— Дядо! — викна той така силно, че накара стареца да подскочи. — Живи ли са баща ми и майка ми?

Старецът се понамръщи малко, хвана Галилеос за ръката и го накара да седне до него.

— Дали са живи? — повтори той, като продължи да нарежда внимателно портокалите в сандъка. — Как да ти кажа . . . не знам. Баща ти беше силен като вол! Майка ти беше болна. Тя ми беше и нещо като братовчедка, но... ние можем да научим. Но хайде да работим, че иначе може сами да си напакостим и двама да ни изгонят.

Старецът започна отново да пълни сандъка с портокали. Галилеос стана и тръгна. Той като луд размахваше над главата си чукчето. Лицето му сияеше. Изведнъж той спря и започна да крещи:

— Имам и баща, имам и майка! Те са живи! Хей!

Той се затича.

— И аз имам баща и майка! Хей, че е хубаво!

Тоя ден в склада на пристанището беше празник.

ДЕСПИНУЛА

Деспинула вече цял час обикаляше улиците на големия град. Очите ѝ бяха заслепени от новата, непривична обстановка. В Атина я доведе един от нейните братовчеди. Като стигнаха до големия булевард „Кралица София“, той ѝ каза:

— Карай оттук нагоре и чукай! Богаташки къщи са! Все някой ще те вземе.

И Деспинула тръгна. Започна да зяпа наляво и надясно, а сърцето ѝ се отваряше като цветна пъпка от утринна росица. Беше много радостна. Деспинула остави голямата бохча на земята и оправи бродираната си кърпа, която сама беше извезала. След това се изправи и започна да заплита и разплита дългите си плитки. Погледът ѝ обиколи хубавите като булки къщи. Винаги заставаше така, когато гледаше нещо много интересно, нещо, което вълнуваше дълбоко сърцето ѝ. На село в неделен ден Деспинула стоеше с приятелките си пред портата на чичо

Калис срещу кафенетата, гледаше с любопитни очи селските ергени, които се разхождаха с китки на ухо, и дългите й пръсти чевръсто шетаха по плитките. Между другарките си тя беше най-малката, но затова пък най-хубавата. Момичетата я гледаха и със завист казваха:

— От яйцето още не излязла, а започна да се момее!

Но Деспинула не правеше това, за да се хареса на ергените. Правеше го ей така, от сърце, просто защото й харесваха младите хора. Когато ги зърнеше, душата й се радваше. И какво друго да прави? Да пляска с ръце, да подскача и да вика като дете — не вървеше. Беше навършила вече шестнадесет години. Затова си играеше с плитките. А те бяха хубави. За тях говореха и моми, и ергени. Чак на големия харман на върха на хълма, където бяха устремени сърцата и душите на момичетата, привечер младите пееха за плитките на Деспинула:

Двете плитки черни
като черни змии
стягат ми сърцето
и без жал го пият.

Рефренът като ехо се носеше:

Чуй, Деспина, моя глас,
радостта ми ти върни —
с плитките ме обгърни,
нека да умра тогаз!

Слушаше ги Деспинула, скрита зад голямата дворна врата, и дърпаше тежките си и лъскави плитки, увиваше ги около ръцете си, галеше ги по гушката си, а когато затваряше очи, усещаше в душата си неизказана радост.

Колко сърца беше изгорила Деспинула, тя не знаеше, но нейното сърце не беше още изгоряло. И докато напусна селото, тя си остана мило и закачливо девойче, което гледаше на живота безгрижно с големите си като бадеми очи. Тя винаги се смееше. Дори през дългите зимни нощи, когато малкото селце се губеше сред виелиците, когато пътеките към градчетата в равнината се затрупваха и гладът тропаше по вратите, Деспинула пак не слагаше мъка на сърцето си. Като че ли не можеше да плаче. Седеше в

ъгъла близо до огнището и предеше. От време на време пущаше вретеното в престилката си, хващаше плитките си и тихо запяваше. Гласът й беше ясен и хубав.

А животът беше тежък... През последните години Деспинула загуби баща си и брат си. През една бурна нощ, когато в селото гърмяха пушки, баща й, прочутият касапин, препаса на кръста си големия остър нож, даде на Павлос една брадва и каза на жена си:

— Ти остани с Деспинула! Сега всички мъже хващат планината. Ако каже дяволът и не се върнем, ще се върнат други и животът ще стане по-лек.

И той отиде при партизаните, но не се върна, нито пък се получи вест за него. А животът, вместо да стане по-лек, започна да тежи като камък върху плещите на хората. Когато той замина, Деспинула беше едва десетгодишна. Майката започна да работи в кошарата. Колкото годините минаваха, толкова по-хубава ставаше Деспинула. Сърцето на майка й се топеше от мъка. Само едно фустанче имаше момичето и то беше скъсано. Какво щеше да я прави? Един неин племенник, който беше войник в града, си дойде в отпуск и я посъветва да прати Деспинула в Атина като слугиня в някоя богаташка къща. Момичето беше кротко и чисто, знаеше да пере и да мете, а беше и хубаво. Това последното бе много важно. В къщите на богатите влизат и излизат все видни и изтънчени хора. Не бива слугините да бъдат грозни. Ако работи добре, господарите ще я обичат; може да й дадат чеиз и накрая да я омъжат.

— Я ме виж мене! — казваше племенникът. — Дадоха ми чин.

Отначало Деспинула не искаше да напусне родната си къща и да се раздели с майка си.

— Луда! — упрекна я племенникът. — Дават ти мед, а ти го плюеш! Там ще живееш в къщи като палати, с килими, по-меки от най-тучните ливади. Ще ядеш в чинии, които светят от злато, ще се обличаш в коприна. Луда! Ама и баща ти беше такъв.

— Остави баща й на мира! — каза сърдито майката.

— Луд съм и аз, дето искам да ти направя добро и да си залагам главата! Закон има сега, знаеш го, дето

казва, че е забранено да помагаш на семейства на бандити! Ама хайде, казвам, роднини сме.

Накрая Деспинула реши да върви в Атина, да работи там няколко години, а като събере малко прикя, да се върне. Само здрава да е, всичко ще се нареди.

... И сега Деспинула не съжаляваше, че дойде. С часове гледаше хубавите богаташки къщи с градини и шадравани, с големи стъклени врати и широки светли прозорци.

При една желязна врата Деспинула спря, бутна я боязливо и тя веднага се отвори. В градината нямаше никой. От отворените прозорци на къщата се чуваше музика. Деспинула застана на вратата, огледа се и извика:

— Госпожа! Ей, госпожа!

Извика още веднъж и след това се упъти по-смело по чакълестата пътека, която водеше до широка веранда. Внезапно, както вървеше, чу зад себе си някакви крясъци и в миг усети да пада нещо върху главата ѝ. Преди да разбере какво става, някакво въже започна да стяга шията ѝ. В същия миг от дърветата скочи малчуган с голяма широкопола шапка, с дълъг кожен панталон и пистолети, които висяха на хълбоците му. Малкият застана пред Деспинула, която го гледаше с широко отворени от уплаха очи, и като стягаше въжето, каза:

— Ти си червена и ще те обеся, ако не ми кажеш къде е съкровището.

В същото време малкият извади два пистолета от кобурите и започна да ги върти в ръцете си като ковбой.

— Аз мога да те убия, знаеш ли? Аз съм непостижимият Rot Hand (Червена ръка).

Деспинула, която в това време беше примряла от страх, като видя, че пред нея стои дете на не повече от шест години, си подръпна ухото и се засмя:

— Ей, как се уплаших!

— Аз ще те убия! — настояваше момчето. — Знам и да стрелям.

— Я се махай, бе копеле ! — извика разсърдена Деспинула.

Дали тонът ѝ беше особено заплашителен, или момчето не бе свикнало да му говорят по този начин, но то

я погледна с полуотворена уста и от ръцете му паднаха и двата пистолета. Детето избухна в плач и избяга. Деспинула тръсна рамене, освободи се от въжето и се отправи към верандата.

Истеричният глас на детето вдигна тревога в къщата. На верандата изтича една стара жена със силно гримирано лице. Тя прегърна момчето, но то започна така да я рита, да я хапе и да ѝ скубе косите, че жената безпомощно завика:

— Тони, Тонаки, моля ти се! Моля те!

Детето продължаваше да писка. От къщата излезе дебела жена с бяла престилка и шапка, с кръгло като втасал хляб лице. Още преди да стигне до местопроизшествието, тя рязко се обърна и изписка. Детето вече беше започнало да хвърля всичко, което му попаднеше. От прозореца сега се чу продължителен смях. Деспинула се обърна: с единия крак преметнат навън стоеше една кокона с бърсалка за прах в ръка. Косата ѝ беше навита на малки букли. Като срещна погледа на Деспинула, коконата се изплези и се засмя шумно.

— Ти коя си? — попита тя.

— Остави коя съм аз! — я отсече Деспинула. — Ти ли си господарката на тая лудница?

Вместо отговор онази от прозореца се заля отново в смях, завъртя се два-три пъти и започна да вика:

— Ей, чувате ли, аз съм господарката!

— Ей, лудо — викна отдолу старата с боядисаното лице, която събираше счупените вази. — Бързай, че ей сега ще дойде!

— Млъквай, стара вещице! Та какво като ще дойде? Мене от никого не ме е страх!

— Пардон, мадам! Забравих, че сте господарско протеже.

Двете жени изведнъж се нахвърлиха една срещу друга, започнаха да се замерват с разни предмети и да се ругаят. Всичко това можеше да продължи дълго, ако Деспинула не беше притичала до верандата.

— Хей, добре си казах аз, че тук е лудница!

Жените изгледаха навъсено от горе до долу девойката, но нищо не казаха.

— Коскоджамити жени, срам!

След това Деспинула пусна бохчата си, седна на един стол и заплитайки плитките си, започна да оглежда наоколо.

— Тук никак не е лошо!

— Какво, да не би да си правиш устата да останеш тук? — иронично я запита младата жена с навитата на букли коса, която в това време беше скочила от прозореца.

— Да, аз мога да се справя с каквато и да е работа. Мога да гладя, да готвя, да кърпя, а даже и градината да поддържам.

— Виж, за градината госпожата казваше, че има нужда от човек — обади се старата.

— Мене хич не ме интересува — отвърна младата. — Мен никой не може да ме закачи. — И сякаш съвсем безразлична, кършейки тялото си, тя влезе в къщи. След малко от прозореца се чу гласът ѝ: — Тук аз съм господарка!

— Изкуфяла жена! — каза старицата. — Кога ли ще я изхвърли господарят? Когато му кефне...

Старицата започна да мърмори нещо и тръгна да търси детето, което се чуваше да реве някъде в дъното на градината. След това тя пак се върна, седна на едно малко столче и взе да плете. Тя носеше очила, но Деспинула забеляза, че в ъгълчето на окото ѝ блести сълза. В това време пред вратата спря кола. Всички изскочиха навън.

— Това са господарите! — бързо извика старицата и се затича надолу по стълбата.

Изтича и Деспинула, любопитна да види господарите на тази чудна къща.

В колата беше червенокоса жена с големи черни очила, които покриваха почти половината от лицето ѝ. Тя имаше прекомерно голяма уста, която обхващаше цялата долна част на лицето. До кормилото седеше мъж. Със своето сериозно изражение човек би го взел за шофьор, ако не беше неговата елегантност. Косата му бе съвсем черна, но Деспинула забеляза по лицето му дълбоки бръчки, а на челото му имаше един особен белег. Веждите бяха свъсени и белегът изглеждаше по-дълбок. Когато госпожата

скочи от колата, Деспинула се изправи пред нея и се изкикоти:

— Госпожо, аз дойдох за работа. Ако имате нужда за пране, шиене, градинарска работа...

— А да пееш, знаеш ли? — с присмех запита госпожата.

— Знам!

— Тогава защо не идеш в операта? — и госпожата се засмя на собствената си шега. — Та ти си цяла енциклопедия.

Деспинула я измери с поглед и кимна с глава:

— Защо не?

— Ти от планините ли си?

— Да, от Крионери[1].

— Какво чудно име! Студена вода! — и госпожата дълбоко въздъхна. — Как мечтая за студена вода от планински извор сред борови гори. Ах, колко красиви трябва да са там жените! — и унесена в своите мечти, госпожата хвана с ръце косите на Деспинула и каза: — Ти си истинска нимфа!...

Но само в следващия миг тя се обърна и дълбоко въздъхна:

— Как всичко ме отегчава, скучая! Фросо, Фросаки, къде си?

* * *

Но нека започнем от Фросо, специалната камериерка на госпожа Диана Дендрили. Тя имаше малка топчеста глава. Косите ѝ бяха подрязани и навити на букли. Преди шест месеца Фроса нямаше тези букли, а от главата ѝ висяха две дълги плитки. Тя миеше чиниите и чашите в кафенето, където често се отбиваше господин Дендрилис, а преди година Фросо не беше Фросаки, а Фросара. Тогава тя миеше не чинии и чаши, а метеше обора на село. Още първата вечер господин Дендрилис отиде в стаичката на Фросо и със строг глас каза:

— Да навиеш косите си на букли!

Тогава тя се изчерви и наведе глава. Така наведена Фросо остана през цялото време, докато в леглото ѝ беше

[1] Крионери — студена вода.

господарят . . . Когато той си отиде, тя дълго стиска плитките в ръцете си. Но когато на другата вечер Дендрилис влезе отново в стаята ѝ, тя, позирайки, му показа подстриганата си коса, навита на букли. Така лесно Фросо се приспособяваше към всичко, което я обграждаше. Тя имитираше всички нови кинозвезди и научаваше набързо всички модни шлагери.

Веднъж, когато четкаше косата на госпожа Дендрили, Фросо попита:

— Защо е модерна късата коса?

— Защото дългата коса изсмуква мозъка — набързо отговори госпожата и както винаги сама се засмя на шегата си.

Не бива обаче да мислите, че госпожа Дендрили се грижеше за своя мозък. Нейната коса беше къса, но тя беше глупава. Много често Диана казваше в своята среда:

— Ох, колко съм глупава!

Тази нейна глупост караше баща ѝ, хитър корабопритежател, да се срамува, че му е дъщеря. Затова той отрано се отърва от нея, даде ѝ добра зестра и я омъжи за този амбициозен чиновник от вътрешното министерство, господин Дендрилис. Диана не беше грозна. Дори голямата ѝ уста се нравеше на някои мъже. Те казваха, че прилича на Джоана Крауфорд. Само господин Дендрилис не я харесваше. Той обаче харесваше много нейното наследство. От своя страна и Диана не го обичаше. Тя не можеше да понася неговото селяндурско лице, грубите му маниери. Но все пак тя беше доволна от това, че е господарка на цялата къща. Диана имаше любовници, а и на мъжа си позволяваше да има свои, но при условие, че са само слугини. Ще кажете: голям глупак е този господин Дендрилис! Голяма грешка. Господин Дендрилис бе признат като един от най-способните мъже на следвоенното атинско общество. Всъщност неговата кариера беше започнала още през годините на окупацията, когато от обикновен комарджия, вечно без пари, започна да богатее от тъмни афери. След освобождението един вестник писа, че е сътрудничил на германците. Но времената бяха такива, че скоро тия вестници бяха забранени, а господин Харилаос Дендрилис потъна отново в тъмни афери.

Способностите на господин Дендрилис не се свършваха само с приспособяването му към следвоенния живот. Като първокласен комарджия с многогодишен опит той знаеше, че когато заран тръгне играта, не бива да се прекъсва. Така и той, когато излезе на сцената, реши, че трябва да стъпи на още по-твърда почва. Той се ожени за няколко милиона зестра и се примиряваше и с ролята на любовник на собствените си слугини. В числото на любовниците не влизаха, разбира се, нито госпожа Арети, старата гувернантка, нито Христала, закръглената готвачка. Някога, когато Христала не беше още толкова дебела, и тя имаше честта да приема ласките на господаря.

Ето значи тук пристигна и Деспинула.

Ще попитате — а детето?

Ах, да, малкият Тони! За него нито бащата, нито майката, нито дори тази дългогодишна гувернантка на семейството мислеха. Тони неведнъж беше палил склада за дърва в градината, неведнъж беше измъчвал хората от вилата с ножове, които хвърляше направо като истински ковбой. Готвачката Христала имаше вече два белега от нож на крака. Госпожа Арети, гувернантката на момчето, беше свикнала до такава степен да бъде гувернантка на все такива ненормални деца, че вече беше безразлична към всичко. Една мисъл само я измъчваше: да не би да загуби мястото си.

* * *

Деспинула се настани в същата таванска стаичка, в която живееше Христала. Деспинула, която беше свикнала да приказва, преди да заспи, щом се съблече, се премести на леглото на Христала, седна до нея и ѝ стисна ръката.

— Ей — попита я готвачката, — ти спала ли си с мъж?

— Не! — отвърна Деспинула.

— А когато дойде господарят, какво ще правиш? — продължи другата.

— Как?

— Така! Той спи с всички слугини!

— А с тебе спи ли?

— Спеше — отговори Христала.

Настъпи мълчание.

— Приятел имаш ли? — наруши тишината Христала.

Но Деспинула стисна още по-силно ръката ѝ, раздруса я и попита:

— Ти ми кажи по-добре, така ли трябва да бъде?

— Изглежда, че да. Той е господар, знаеш. Идва през нощта, хваща те за ръката и я стиска до болка. Дострашава те.

— А госпожата? — попита Деспинула.

— Госпожата? Тя спи пък с други.

— Боже мой! — учуди се Деспинула, стисна главата си с две ръце. Стори ѝ се, че чува стъпки по стълбата. Сърцето ѝ започна да бие лудо. Обзе я страх. За пръв път през този ден тя почувствува силна мъка за селото, за майка си, за двора и родната къщичка, даже за старата коза. Изведнъж заплака.

— Ей, не прави така! — започна да я успокоява Христала. — Не си дете!

— Аз не искам, чуваш ли? — извика Деспинула и заплака още по-силно.

Тази нощ тя прекара в леглото на Христала, която внимателно я завиваше. Насън Деспинула видя баща си... Възседнала сиво магаре, Деспинула слизаше по стръмна пътека. Напред вървеше баща ѝ. Изведнъж тя погледна надолу към пропастта и видя едно огромно куче с отворена уста да гледа застрашително към нея. „Татко!“ — извика Деспинула. Бащата се обърна и се усмихна: „Какво има, момичето ми?“ „Татко, това куче иска да ме изяде“ — му каза тя. „Какво куче? Това ли? Виж колко е мъничко!“ Деспинула се обърна и видя, че на мястото на голямото куче стоеше едно пале. Тя се засмя с цяло гърло. Събуди се...

Деспинула набързо се изми и излезе да поразгледа къщата. Всичко наоколо я забавляваше. Харесваха ѝ много дебелите килими. А когато забеляза, че ходи на пръсти, тя силно се засмя и започна да марширува с твърди стъпки. Много смешен ѝ се видя един дървен негър с табла в ръка, който поднасяше папироси и от когото много се уплаши. Тя просто му се изплези и изтича в градината да копае. Настроението ѝ беше толкова повишено, че ко-

гато след малко видя господаря да излиза, дори не наведе глава.

Небето беше майско, отвсякъде лъхаше аромат на градински цветя. Деспинула запя. По едно време между цветята тя зърна Тони с пера на главата. След малко, когато детето излезе на открито, видя, че то носеше широкопола шапка и лицето му беше покрито с черна кърпа. Деспинула се скри и когато момчето беше до нея, изведнъж скочи и го сграбчи.

— Хванах те! — Деспинула му смъкна кърпата, издигна го високо и го целуна. — Хайде да играем!

— Аз ще те убия! — заплаши я малкият.

— Ако ме убиеш, с кого ще играеш? А знаеш ли колко хубаво аз знам да играя! Хайде да ме гониш и ако ме хванеш, ще те нося на кон.

Деспинула хукна.

Затича се след нея и Тони. От време на време тя се оставяше детето да я стигне, коленичеше, то я яхваше, а тя ревеше като магаре, мучеше като крава или скимтеше като кученце. Момчето се заливаше в смях.

— Аз няма да те убия — каза то веднъж. — Само госпожа Арети ще убия.

— Защо? Не я ли обичаш?

— Не я обичам. Никого не обичам. Нито татко, нито мама.

— Тогава ти си лошо дете!

— Те са лоши! Мене никой не ме обича. Аз всички ще ги убия. Ще убия и тебе.

Когато разговорът стигнеше до такава безизходица, Деспинула отново започваше да тича. Но по едно време гонениците омръзна на момчето и то започна да изважда пистолетите си и да стреля камъни по прозорците.

— Хайде сега да се люлеем! — предложи Деспинула.

Тя седна на една люлка, взе детето в полата си и започна да го люлее.

— Изпей нещо!

— А-у-у-у! А-у-у-у! — завика то като Тарзан.

— Ще ми спукаш тъпанчетата! — скара му се тя. — И да пееш не знаеш!

Деспинула запя. В село тя беше прочута със своя хубав глас. Много ѝ харесваше да пее с пълен глас. Когато отиваше към кошарите, където работеше майка ѝ, изкачвайки се по стръмните пътечки, пееше с цяло гърло. Овчарите я закачаха: „Планината ще се оплаче от тебе! С тоя глас и нея ще проглушиш!“

А гласът ѝ наистина беше звучен, кристален. Детето я слушаше с любопитство. Погледът му омекваше и ръката му плахо милваше бузата ѝ.

— Хей, ти полудя ли? — чу се запъхтеният глас на госпожа Арети, която тичаше към градината ... — Проглуши цялата къща! Да не се намираш в гората! — Госпожа Арети издърпа Тони от Деспинула и продължи сърдито: — Остави детето! То не е твоя работа!

Деспинула скочи от люлката.

— Ех, че кисели хора сте всички тука! А аз те мислех за добра жена!

— Млъкни, млъкни! Аз ви знам всички вас. Всички гледате да се подмажете на господарите.

— Аз не съм такава! — сърдито отговори Деспинула и очите ѝ се насълзиха. — Не съм подлизурка, защо ми говориш така?

Момченцето я прегърна. Старицата още повече се разсърди. Дръпна рязко детето, но то ревна.

— Ах, да те вземат дяволите! Полудях в тази къща! Ще се махна! О, Богородице моя! — и госпожа Арети се хвана за косата и истерично заплака.

Деспинула избърса сълзите си и взе копачката.

— Ти пък защо ревна?

— Защо? Ти мене ме остави! Ще се прибера в някоя лудница да ми олекне! — каза със задавен глас и тръгна.

По напудреното ѝ лице сълзите бяха прокарали дълбоки пътеки. След малко гласът на Деспинула долетя отново — тя пееше „Риданието на планината“.

Чуваш ли как нейде в мрака
тъжно боровете стенат
и отчаяно изплакват
болка някаква стаена.

Сякаш плаче планината,
горко плаче, жално стене,
жалбата ѝ не престава
нито нощем, нито денем.

Рана някаква ли крие,
мъка ли таи незнайна,
или моя плач е чула,
знае болката ми тайна?

* * *

Вечерта у семейство Дендрилис имаше гости. При сервирането помагаше и Деспинула. Тя беше облечена в черна рокля и бяла престилка. Деспинула носеше блюдата с гозбите до една помощна маса, а изнасяше оттам празните съдове. Фросо сервираше.

Кавгата между Фросо и Деспинула започна отрано.

— Вдигни си плитките? — скара ѝ се Фросо. — Ще се потопят в яденето!

— Да не съм кьорава! — безразлично ѝ отговори девойката и сложи край на разговора.

Тази вечер Деспинула беше много хубава. Тя пристъпваше важно-важно с пълния поднос. Плитките ѝ бяха вързани с бели панделки: лявата беше отпред — на гърдите, а дясната отзад — на гърба. Фросо най-внимателно я следеше, а когато забелязваше погледите на господата, отправени към нея, тя просто се изяждаше.

— Вдигни си плитките или ще ги отрежа! — повтори заканата си Фросо.

— Виж какво — разсърди се наистина Деспинула, — ти какво се заяждаш с мене?

— Какво се заяжда! Тя просто те ревнува! — намеси се в разговора готвачката Христала. — Тя ревнува всички тука.

— Свиня със свиня! И тебе ревнувам, нали?

Кавгата ставаше все по-остра. По това време между гостите се водеше следният разговор:

— Господин Дендрили, винаги съм забелязвал, че имате вкус към слугините си! — каза млад човек с тъмна, силно къдрава коса и черни мустаци, за когото всички знаеха, че е последният любовник на госпожа Дендрили.

— О, Жан, как точно улучи! — отвърна с пискливия си глас Диана. — Харис е специалист именно по слугините! — И тя, както обикновено правеше, се засмя шумно на собствената си шега.

— О, мила! — обади се една много едра жена със силно подчертано деколте. — Господин Дендрилис има вкус не само към слугините.

Диана не долови истинския смисъл на тези думи.

— Как? Той от нищо друго не разбира. Гарантирам. Но колкото до слугините, той ги подушва отдалеч.

Господин Дендрилис седеше сякаш на въглени най-вече затова, че между гостите беше и неговият началник. За да потули разговора, той просто каза:

— Вярно, от вкуса си не мога да се оплача.

Фросо прехапа устни и забърза към кухнята.

— Ще си вдигнеш ли плитките, или не? — изрева тя.

— За да стана проскубана котка като тебе, нали?

Това беше всичко. Никой не забеляза кога Фросо взе кухненския нож и преряза дясната плитка на момичето. Като хиена Деспинула се хвърли върху Фросо, свали я на земята и започна да я бие, където свари. Всичко в кухнята се преобърна. Първо изкрещя страхливата Христала, а след малко дотичаха и всички господа и госпожи от салона. Трудно освободиха Фросо от ръцете на Деспинула. Окървавена, хълцаща, тя избяга навън.

— Аз видях. Деспинула не е виновна! — хленчеше Христала. — Фросо й отряза плитката. От ревност!

— От ревност? О, аз знам това! — изкрещя Диана и започна да пляска с ръце.

— А рицарят кой е? — попита младият мъж с къдравата коса.

— Хари, кой друг. Най-големият рицар на слугинските сърца! — тържествено заяви Диана.

— Но това е сензация! — каза възторжено суха, с баретка и панталони млада жена. — Но ние трябва да спасим жертвата! Господин Дендрилис, утешете ридаещото сърце!

Господин Дендрилис чувствуваше, че отвсякъде го притискат и измъчват. Той търсеше някакъв начин, за да излезе от това глупаво положение. Изведнъж се обърна към Деспинула, която седеше в ъгъла с глава между колената и строго заповяда:

— Иди горе! — След това се обърна към гостите и овладявайки се, той учтиво прибави: — Да минем в салона, господа!

Но номерът не мина. Всички търсеха някакъв изход от скуката и сега, когато го намериха, за нищо не искаха да го изпуснат. А и Диана на всяка цена желаеше да продължи приятната игра. Тя се приближи до Деспинула и я погали по косата.

— О, такава хубава коса. Какво би я заменило сега освен венец от слънчеви лъчи? — каза тя и гордо погледна наоколо, за да види ефекта от думите си. След това тя взе Деспинула под ръка.

— Какво друго остава освен законната жена на рицаря да вземе под свое покровителство неговата жертва? — и се отправи към салона, водейки след себе си и Деспинула, която беше просто зашеметена от всичко. Диана накара Деспинула да седне на едно кресло, а тя се облегна върху облегалото. Зад креслото застана жената с баретката. Тя с артистичен жест вдигна отрязаната плитка на Деспинула и започна да декламира:

— Какво собствено представлява една плитка? Нея можеш и да я отрежеш, но красотата остава. Женската красота е вечна. Тя съществува и без плитки, и без тоалети, и без грим . . .

— Пак тоя екзистенциализъм . . . — каза пренебрежително дебелата дама с деколтето. — Тогава съблечи роклята на жената, махни гърдите й . . . сигурно тя пак ще остане жена.

Младата жена присви очите си и енергично, без да губи време, реагира:

— Госпожо, и кравите имат големи гърди. Може да ги облечем и в рокли, но са годни само да дават мляко.

— Мръсница — изсъска дебелата. Другите, за да сложат край, заговориха и дори дигнаха чашките.

Но тишината не продължи дълго.

— Аз предлагам господин Дендрилис да целуне жертвата си! — каза любовникът на госпожа Дендрили. Това беше вече премного.

— Аз пък казвам да спре най-после цялата тази комедия! — извика господин Дендрилис, стана, отиде направо при Деспинула и я дръпна за ръката: — Иди веднага горе!

— Животно! — извика жена му. — Грубиян!

Господин Дендрилис побеля от гняв. Белегът на челото му изпъкна, но той се престори, че не е чул думите на жена си.

— Казах, прибери се веднага горе!

— Никъде няма да ходи! Аз ще я пазя от твоите нокти! Садист! — отвърна злобно Диана и прегърна Деспинула, която беше в такова състояние, че не издаваше никакъв звук. Господин Дендрилис беше вече вън от себе си.

— Да отиде горе, или аз си отивам! — изрева той.

— Горкият господин Дендрилис! — със съчувствие изрече младият човек. — Ядосахте го заради едно слугинче! Съжалете го най-после, Диана!

— Срамота е, господа! — проехтя в салона един басов глас, който стресна най-много господин Дендрилис. Това беше гласът на неговия началник. — Просто е срамота да ви слуша човек. Вие . . . вие разклащате основите на нашето общество. Срам! — Господин началникът, един доста солиден, с фрак и монокъл човек, стана. След него стана и дебелата, с голямото деколте госпожа.

— П-ф! — изсъска след тях дамата с баретата. — С такива хора може да се говори само за политика, вековни врагове, сърдечни съюзници, червени и черни. Ах, колко много тези дръвници са развалили божествената душа на Атина.

Диана, разярена, настръхнала, изръмжа в лицето на мъжа си:

— Провали ми вечерта! Негодник! — После изведнъж дръпна Деспинула от креслото така, че момичето падна на пода, и извика: — Вземи си и селянката сега! Много ми е потрябвала! Иди с нея на тавана! Там е мястото ти! — после тя хвана под ръка младия си кавалер: — Води ме към „Аризона", към „Глифада"[1], където искаш, само да се махна оттук.

Това надхвърляше вече границата на търпението. Забравяйки всички изтънчени маниери, придобити през времето на своето пребиваване в хайлайфа, господин Дендрилис в един миг хвана жена си за гърлото, стисна я силно и с един замах я хвърли на канапето.

— Ще те убия! Ще те заколя! Курва такава!

Видът на разярения господин Дендрилис бе толкова ужасен, че очите на Диана се разшириха от уплаха, а гостите просто излязоха. Деспинула се измъкна тихо и като луда избяга горе. Когато влизаше в стаята си, тя чу истеричните викове на госпожа Дендрили. Събуди се и Христала, излезе навън и госпожа Арети, а малкият Тони намери удобен момент да скочи от леглото си. Деспинула, изтръпнала от уплаха, падна в ръцете на Христала и зашепна:

— Да бягаме оттук! Да бягаме! Не мога повече!

— Къде да отидем, Деспинула, полудя ли? Сега е нощ!

— Не мога повече, ти казвам. Тук хората са зверове. Не са човеци!

В тясната таванска стаичка дойде и госпожа Арети с малкия Тони, подгонени от крясъците на госпожа Дендрили.

Деспинула, без да губи време, започна да събира вещите си, като не преставаше да говори:

— Господи! Никога, никога не съм си представяла, че съществуват такива хора!

---

[1] Глифада — крайбрежна местност край Атина.

— Богородице моя, Богородице! — хълцаше в плач госпожа Арети, която с нощното си боне, без пудра и червило изглеждаше много по-стара. — Всичко да отиде по дяволите! Да дойде второ пришествие! Дано бог хвърли огън и изгори всички ни! Всички, всички! — и така, като проклинаше и скубеше косата си, тя падна върху Тони и започна да го удря диво, бясно.

— Ей... Какво те прихвана, та удряш детето! — извика Деспинула и го грабна от ръцете ѝ.

— Какво ме прихвана ли? Този изрод изяде младостта ми, живота ми. Ох, дано ме вземе бог, да се отърва! — и тя изтича навън. Но в миг се върна и дръпна детето за ръка:

— Ела, дяволе, заникъде не съм без теб!

Христала стоеше до вратата и бършеше очите си с престилката. След това се сети за нещо, изтича до леглото и извади изпод дюшека вързопче с пари.

— Ела, вземи! — каза просълзена тя и подаде на Деспинула увитите в кърпа пари.

— Не, не! Няма нужда! Аз съм здрава и мога да работя. А на тебе ти трябват...

— Вземи ги, вземи ги де! Моята работа и тук е сигурна. Мене и да искат да ме изгонят, не могат. Кой ще ги храни?

След като двете девойки се целунаха, Деспинула на пръсти слезе по стълбите, излезе на двора и изтича по чакълестия път до железната пътека. Тя преметна бохчата на рамо и се отправи към уличната лампа, която светеше на кръстопътя. Под лампата, малко встрани, Деспинула зърна Фросо.

— Ей, накъде? И ти ли? — попита учудена Деспинула.

Фросо се обърна, погледна Деспинула и без да отговори, отново се загледа встрани.

— Не си дигай носа толкова! Аз трябва да се сърдя, не ти! Къде отиваш?

— Ще се хвърля в морето! — глухо отвърна Фросо.

— И ти ли като госпожа Арети си се побъркала? Срамота!

— Ти нищо не знаеш! — и Фросо се обля в сълзи. — Нищо не знаеш! Аз ще имам дете от господаря! Ще се удавя, не искам да живея!

Деспинула не отговори. Наведе се нежно над Фросо и леко я повдигна.

— Да вървим заедно! Да вървим, Фросо! Глупаво е да се умре.

И двете девойки бавно тръгнаха по голямата шумна атинска улица.

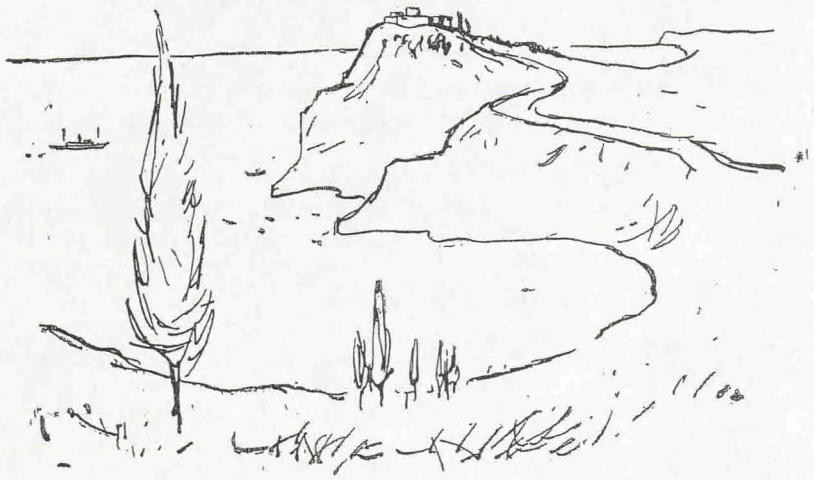

ПЕТИМАТА РИЦАРИ

Кварталът, който се простираше на запад от заливчето и стигаше чак до гористите склонове на планината, наричахме английски. Там, върху голите скали, като средновековни замъци се издигаха вилите на колонизаторите. Англичаните нямаха много вземане-даване с нашето градче, дори и покупките си правеха от специален магазин. Само от време на време виждахме да слиза към градчето някой англичанин с голф и карирано палто, държейки в ръка каишките на две-три ловджийски кучета. Понякога пък рано сутрин, докато нашите майки чакаха по вратите да мине зарзаватчията с магаренцето, виждахме някоя суха англичанка в избеляла дреха да върви като подгонена, а зад нея да побързва слуга с кошница за покупки. Англичанките минаваха горди и високомерни. Но ако майките ни посрещаха съвсем безразлично това, ние, малчуганите, които по това време вече отивахме на училище, се спирахме, предизвикателно гледахме англичанките и в един глас викахме: „Добро утро, мадам!“ Когато те от-

минаваха, ние се споглеждахме и с голямо усилие задържахме смеха си. Понякога обаче избухвахме в неудържим смях.

Един ден платихме доста скъпо за тази наша любезност. Не знам как, работата стигна до ушите на нашия директор. Той ни извика в стаята си и без всякакви усуквания ни перна по три пъти с една линия през ръцете. Оттогава прекъснахме хоровото „добро утро, мадам“, а когато виждахме някоя англичанка, веднага започвахме игра: боричкахме се, викахме колкото може по-силно.

Ето обаче че бащата на нашия приятел Симос построи в английския квартал къщичка, за да е по-близо до богаташките имения, където работеше като градинар, а пространството около Симосовата къща стана най-любимото място на нашите игри. Там можеше да ни намерите всеки ден следобед, скрити из дупките на високите скали, където между другото събирахме и дъски, с които искахме да построим кораб. В тези пещери прекарвахме почти цялото си време през неделните дни.

И тоя ден беше неделя. Доколкото си спомням, първата неделя на юни. Според съветите на учителите трябваше да намалим до минимум разходките си и да се стегнем за изпити — нещо, което ужасно много ни разваляше настроението. Слънцето печеше, морето блестеше, сякаш че пара излизаше от него, а ние, четирима приятели, отивахме към Симос. От къщата се обади майка му, леля Ефталия, която вместо добър ден хубавичко ни наруга, загдето не седим в къщи да четем, и ни поръча, ако намерим Симос, да му кажем, че го чака бой. С малко понижено настроение се отправихме към пещерата, която ни служеше за скривалище. Симос го нямаше и там. Започнахме да го търсим из цялата гора, по всички познати пътеки, стръмнини и полянки.

Най-после намерихме Симос и веднага разбрахме, че нещо се беше случило. Той имаше рошави и сключени черни вежди, които винаги му придаваха намръщен вид. Но сега той изглеждаше още по-навъсен. Беше се изправил край стената на едно английско имение. Фотакис, най-палавият и весел между нас, се хвърли върху него, преобърна го и му събу обувките — нещо, което винаги

ядосваше Симос. Разярен, Симос се отскубна и сигурно целият неделен ден щеше да се провали, ако в този момент до нас не достигна ясен момински глас. Той идваше някъде иззад стената. Всички автоматически погледнахме Симос, който беше променил цвета на лицето си, сякаш беше уловен на местопрестъпление. Ние добре знаехме, че в целия английски квартал нямаше нито една девойка. Фотакис бързо се покатери на близкото дърво. Стената, въпреки че не беше много висока, по цялата си дължина беше посипана с натрошени стъкла. Няколко минути Фотакис гледаше зяпнал. Не се стърпяхме и се покатерихме и ние — цялата банда се състоеше от пет души, затова в училището ни наричаха: неразделната петорка. На един клон намерихме сакото на Симос и подигравателно му го подхвърлихме.

— Край на приятелството! Честно слово, свършено е! — извика той. — Ще ви обадя на директора.

Но не чухме последните му думи. Нашите погледи вече бяха устремени към градината и главите ни се завъртяха от това, което видяхме. Една англичанка на нашите години, висока и слаба, руса и бяла като мляко, тичаше между лехите и гонеше едно кученце. Англичанката беше с къси бели панталонки.

Денят беше слънчев, щурците пееха и всичко това ни накара да почувствуваме цялата сила на своите петнадесет години. Прибавете и това, че не бяхме свикнали да виждаме девойките от нашето градче в къси панталони. Даже и на морето те имаха отделен плаж. Сърцата ни биеха ускорено. Ние гледахме омагьосани как англичанката скача из градината, как се търкаля по тревата и кръвта силно нахлуваше в слепоочията ни. Не усещахме дори и дъха си. Само от време на време някой силно преглъщаше. И ето — в един миг ни се стори, че това чудно видение се обръща към нас и ни маха с ръка. Загубихме ума си. В същия миг над нас се счупи клонче. То беше от Фотакис, който се беше покатерил най-високо.

— Тя говори нещо! — промълви някой.

И наистина англичанката говореше нещо. Ние знаехме от училище малко английски и наострихме уши. Всички като по даден знак се строполихме на земята. В това

време пристигна майката на Симос, леля Ефталия, която направо се нахвърли върху сина си, с пръчка в ръка. Ние поехме към къщи. Докато стигнем градчето, мълчахме. Всеки беше унесен в дълбоки мисли. Разделихме се още на първия кръстопът и набързо, без дори да си определим среща за следобед, се прибрахме.

Спомням си много добре, че този ден на обед у нас беше моят вуйчо, пристигнал от Африка. На масата стана дума за мен и за моето бъдеще. Аз обаче нищо не чувах. Търсех да намеря удобен момент, за да избягам, да остана сам, да затворя очи, за да видя отново англичанката с късите бели панталонки. По онова време аз бях влюбен до смърт в една моя съседка, заради която се катерех дори на покрива на нейната къща. Но малката Лула вече ми се виждаше съвсем далечна и безинтересна.

Този ден обедът беше за мен много мъчителен. В главата ми блесна мисълта да се върна обратно до вилата, за да видя отново англичанката. Това откритие толкова ме зарадва, че в последния момент, когато вече ставах, отворих най-после уста и попитах вуйчо дали е срещнал истинския Тарзан в джунглите.

Ние живеехме в горния квартал на градчето и аз прекрасно можех да се спусна през нивите, за да бъда само след двадесетина минути пред вилата. Но аз в никой случай не исках да мина край къщата на Симос. Поех направо към пристанището и оттам все по брега завих към английския квартал. На едно място брегът беше заграден — там беше малкото заливче на англичаните. Завих нагоре, докато стигнах до пътеката, която заграждаше имението на англичанката, и се покатерих на дърво, което простираше клони над градината. Но тя беше пуста. Даже и кученцето не се виждаше. Нагласих се по-удобно и потънах в размишление. Всичко наоколо спеше в жара на обедното слънце. Една бяла лодка едва се движеше в открито море. Изведнъж по пътеката откъм морето се чу кристален смях и весел лай. Докато се обърна, англичанката беше само на две крачки от мене. Златиста коса заливаше раменете ѝ и голямата сламена шапка покриваше гърба ѝ. Едно клонче се счупи. Тя се стъписа. Стори ми се, че гледа срещу мене.

— Ей вие, слезте долу! — извика тя.

Счупи се и второ клонче. Сърцето ми биеше като барабан.

— На вас говоря, слезте долу!

Смъкнах се на земята и след миг останах пред нея, примрял от вълнение и възбуда. Но тя не гледаше към мене. Обърнах глава и какво да видя: в редица стояхме и петимата. Симос слизаше бавно-бавно, с още по-меланхолична, отколкото сутринта физиономия. Фотакис се опитваше да си даде весел вид, като се усмихваше глупаво. Другите двама приятели, Лакис и Гогос, нисички, на един ръст, нещо се навеждаха и мърмореха. Всички се чувствувахме гузни. От това неприятно положение ни избави англичанката. Тя първо-ни хвърли един изпитателен, малко студен поглед, после се засмя и изтича напред.

— Последвайте ме.

Ние не се помръднахме. Всеки чакаше другия.

— Елате всички! Обичам около мен да има много хора! — извика тя.

Тръгнахме след нея бавно-бавно, с наведени глави. Тя тичаше, от време на време се спираше и декламираше. Сутрешното видение беше сред нас — но ние не го чувствувахме, не можехме да му се нарадваме. Постепенно, разбира се, ние се окопитихме, започнахме дори да си разменяме по някоя дума помежду си. Но все пак за нас беше невъзможно да се доближим до хубавата англичанка. Тя бягаше като самодива. Затичвахме се и ние да я стигнем. Почнахме да викаме като нея. Фотакис запя. Започнахме, всеки на свой ред, да правим по нещо, за да привлечем вниманието на англичанката — ту замервахме с камъни някаква птица, ту се катерехме на някое дърво. Но уви — всичко беше напразно.

Най-после англичанката се покатери на един дънер, обърна се към нас и заповяда:

— На колене!

Коленичихме. Ако искате, вярвайте, но като хипнотизирани коленичихме и петимата. След това тя дойде до нас и с пръчка ни перна веднъж по главите.

— Вие сте моите рицари — каза тя. — И докато аз съм в тази крепост, вие ще ме пазите с цената на живота си.

Закълнете се ! — след това тя се наведе и целуна всеки от нас по челото.

Нашето видение се превърна изведнъж в жива плът. Почувствувахме го и с петте си сетива. В миг я обкръжихме. Фотакис, който ни превъзхождаше не толкова със знанието си на английски език, колкото с нахалството си, й каза:

— Искате ли да играем всеки ден заедно? Ние ще ви научим да плувате. Аз се казвам Фотакис.

Но тя не отговори. Тя изтича и чак когато стигна до входа на вилата, спря се, махна с ръка и извика:

— Довиждане, мои рицари!

Да, това лято се очертаваше да бъде прекрасно. Училищата още не бяха завършили учебната година — изпитите щяха да започнат едва след няколко дни, — но ние, петимата рицари, се намирахме в някакъв блажен свят. Нито уроците слушахме, нито домашните пишехме. През последния учебен час само се поглеждахме и чакахме да удари звънецът. Всеки на свой ред виждаше пред себе си хубавото лице на англичанката и се мъчеше да открие поне един знак на по-особено внимание, някоя усмивка, отправена специално за него. И ето че дойде и първият изпит. Едва получихме по една спасителна тройка. Започнаха кавги в къщи. Но сякаш магнит ни теглеше към английския квартал. Всеки следобед тичахме към залива. Като истински рицари прескачахме тела, който ограждаше заливчето, а сърцата ни тупаха от страх да не би стражарят да ни види и да ни пребие от бой. На плажа започваше истински панаир. Заливчето беше чудно красиво. Наоколо имаше скали, а в средата една тънка ивица ситен пясък. Малко по-далече започваха тръстиките. Англичаните бяха поставили трамплини от двете страни на скалите и бяха пуснати наоколо понтони. Тук нашата принцеса ни изумяваше с изобретателността си. Тя ни пъхаше в ръцете дълги пръчки и ни поставяше от двете страни на скалите. После изчезваше в тръстиката и след малко се показваше, облечена в банский костюм. Движеше се бавно и величествено. Все така горда тя влизаше във водата и плуваше бруст до сала. Тогава идваше нашият ред. По даден знак трябваше да скочим във водата и да

започнем номерата си. Всеки се стараеше да се представи най-добре: гмуркахме се като делфини, плувахме под сала, за да излезем на противоположната страна, надпреварвахме се... Когато ние се „давехме", тя крещеше и се заливаше в смях. Боричкането стигаше до бой. При тази борба поглъщахме много морска вода.

Веднъж, като се боричкахме покрай сала, англичанката скочи и дойде между нас. Това беше за всички ни голяма радост. Ние се събрахме около нея. Но тя се приближи до Фотакис, прегърна го с една ръка и се метна върху раменете му.

— Плувай! — заповяда тя.

Като нож в сърцето ни се вряза завистта... Наистина Фотакис беше най-добрият плувец, но ние не му отстъпвахме, да кажем, по хубост или по знания. Ето например Лакис и Гогос, които бяха по-малки на ръст и разбира се, без сериозни претенции за красота, в училище претендираха за прякора „Айнщайн". Те се стараеха винаги да бъдат близо до англичанката и да решават на глас алгебрични задачи върху пясъка. Симос, от друга страна, с гъстите си сключени вежди имаше доста мъжествен вид. Той стоеше винаги изправен пред англичанката, придаваше си мечтателен, малко патетичен израз и гледаше в далечината с полузатворени очи. Колкото за мене, какво да ви кажа.Понеже не успявах да открия нещо особено у себе си, аз се стараех да правя от всичко по малко. Опитвах се да изпреварям Фотакис в плуването, в тичането и борбата, но когато виждах, че не успявах, се присъединявах към математиците или в края на краищата вземах позата на романтик. Аз можех да декламирам, но в ухото на нашата принцеса гръцкият език звучеше лошо. Утешавах се с това, че тя не обръщаше внимание на никого. По своята незначителност ние бяхме равни пред нейното превъзходство. Затова именно можете да си представите нашето огорчение, когато в онзи следобед я видяхме, прилепнала на гърба на Фотакис, и него като луд да се отправя в открито море. А англичанката като сирена пееше и викаше. По едно време англичанката запищя: Фотакис беше започнал да потъва и отчаяно се бореше с водата. Заплувахме нататък. Фотакис не се виждаше. Само малки

мехурчета излизаха по повърхността. Гмурнахме се и с трудност успяхме да измъкнем на брега нашия приятел. Бяхме пребледнели от страх. Забравихме дори как се дава бърза помощ. Суетяхме се наоколо. Не ни дойде на ум да изтичаме до градчето. А за англичанката съвсем бяхме забравили. В такова положение ни завари пазачът. Той още отдалече замаха с пръчка, а когато видя, че до нас има удавник, едва не ни наби. Пазачът спаси Фотакис. Той разказа случката на бащите ни, а после и на господин директора. За пръв път в живота си изпитвахме истински срам.

Цели три дни не приближихме английската вила, а Фотакис през това време лежеше тежко болен. На четвъртия ден, след като удари последният звънец, четиримата сякаш по даден знак се отделихме от другите и поехме към английския квартал. През целия път мълчахме, но и четиримата бяхме дълбоко развълнувани. Стигнахме до задната желязна врата на вилата. Там ставаха обикновено нашите срещи. Фотакис изсвирваше някаква мелодия или всички заедно имитирахме плача на кукумявка. Англичанката се явяваше на балкона, а после слизаше долу. Но този път никой не се решаваше пръв да даде сигнала. Започнахме да се въртим наоколо. От вилата не се показваше никой.

— Хайде, страхливци! — ни стресна по едно време Гогос, който напоследък проявяваше известна твърдост в характера си. Той се покатери на желязната врата и викна така високо, че на нас ни стана неудобно. Взехме да се крием зад оградата. Но ето че стъклената врата на верандата се отвори и навън излезе една жена. Тя беше с бяла коса, хубаво прибрана отзад, с благороден израз на лицето. Жената ни погледна невъзмутимо и без да направи някаква гримаса, се отправи с бавни крачки към нас. Открехна вратата и продължи да я държи отворена, докато ние се промъкнахме в двора. После жената затвори вратата зад нас и ни посочи с ръка напред: „Моля". Минахме през верандата и влязохме в една доста малка стаичка, препълнена със сандъци, маси, наслагани една върху друга, килими, увити по няколко, в ъглите, полилеи. Но най-чудновати бяха стените. В началото даже се изплашихме. От-

там ни гледаха свирепо глави на най-различни зверове, които бяхме виждали само в учебниците по зоология. А до тях кръстосани висеха пушки, ножове, байонети, саби, пистолети. Обстановката в тази стая беше толкова странна, че ние се стреснахме още от вратата. Даже и когато жената ни заговори, въпреки че нейният глас беше спокоен и учтив, продължавахме да възприемаме всичко несъвсем нормално.

— Госпожицата ви дава тези подаръци за спомен — каза тя. Ние обърнахме очи. В ръката си тя държеше някакви малки кутийки с големи червени панделки, вързани около тях.

Не знам защо, но в този момент през ума ми мина мисълта, че кутийката, която ми даваха, съдържа някаква страшна отрова, че пред мене не е някаква обикновена жена, а най-голямата вещица! Подобно чувство, разказваха после, бяха изпитали и другарите. Но това беше само за миг. Англичанката ни раздаде подаръците и като ни погледна изпитателно един по един, каза:

— Госпожицата е приготвила подаръци за петима души!

— Фотакис е тежко болен! — се обади Симос.

— Вашата госпожица е виновна за това! — заговори Гогос и излизайки малко напред, твърдо заяви: — Дошли сме да поговорим с нея.

— Госпожицата — отвърна жената учтиво — не е вече тук. Тя много съжалява, че не можа да се сбогува с вас.

След това отвори едно чекмедже, взе пакет като нашите и без да ни гледа, продължи:

— Много съжалявам, че не мога да поднеса лично този подарък на вашия другар.

Няколко минути стояхме пред жената, гледахме я в очите и не знаехме какво да правим. Гогос се накани да каже нещо, даже два-три пъти сурово ни погледна, сякаш ни мъмреше за нашето покорство, но все пак замълча. Точно в този момент до нас долетя смехът на нашата принцеса, същият онзи смях, който бяхме чували неведнъж. За миг скочихме и хвърлихме „подаръците". Минахме двора и така се втурнахме срещу желязната врата, сякаш бягахме от някакво бясно куче. Дълго тичахме през гората

и спряхме едва когато излязохме на открито, до морските скали.

— Мръсница такава! — избухна пръв Гогос. — Как я мразя . . .

— Аз си знаех — обади се Симос, — нали е колонизаторка, за нея ние всички сме животни!

— Ние, ние сме си виновни — пое Лакис. — През цялото време тя се подиграваше с нас, а ние . . . мухльовци такива . . . за резил станахме. И какво? Нима нашите девойки не са хиляди пъти по-хубави от нея?

Дълго седяхме върху скалите, докато морето стана маслиненочерно и отсрещният фар започна да примигва в далечината.

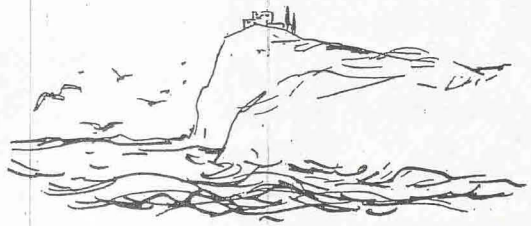

ФАЙТОНЪТ НА БАЙ КОСТИС

В атинското предградие Айс Йогрис се намираше една малка калдъръмена уличка, която всички наричаха „Атина втора". По цялата улица имаше само пет къщи, а единственото превозно средство, което се движеше по нея, беше файтонът на бай Костис.

Там където уличката се спускаше към главния път, беше къщата на рибаря дядо Анестис. Четирма сина имаше дядо Анестис, и четирмата изчезнаха още през първите години на окупацията. След освобождението, през един топъл октомврийски ден, когато старецът се печеше на слънцето, съвсем наблизо заръмжа мотор на камион. Като наближи кръстопътя, камионът намали скоростта и зави към малката уличка. Кабината беше окичена с клони, а над нея стърчеше плакат с надпис: „Елас"[1]. Старата каросерия се разтрака по улицата, машината изпръхтя. Старецът стана.

— Татко! — извика някой и преди още старецът да разбере кой е, от камиона изскочи Сотирис — най-малкият му син. Истински левент беше той в униформата на „Елас"; опасан с колан и патрондаж.

Дядо Анестис, прегърбен от годините и от горчивините в живота, със съвсем побеляла вече коса, не издаде даже и звук. Очите му се овлажниха. Сълзите потекоха по коравото му, набръчкано от морските ветрове лице.

Този ден беше събитие и за малчуганите. Цял ден те се въртяха около големия камион.

На улица „Атина втора" живееха пет малчугана. Едното от тях беше на Атина, жената на Алексис, който беше убит на албанския фронт. Това дете беше сакато и с големи усилия се влачеше. Другите деца го наричаха „половин порция" и никой не искаше да играе с него. Хората не харесваха и майка му. Наричаха я проститутка и никой не искаше да размени с нея даже и дума. Само дядо Анестис, който я познаваше още от дете, понякога се отбиваше при нея.

След като Атина изгуби своя мъж, често я виждаха да скита по кабаретата на пристанището. Първа я нарече проститутка баба Анастасия, която живееше точно срещу нейната къща. Един ден през страшната зима на 1942 година, когато малкият син на Атина, Алекакис, играеше с нейните внуци, баба Анастасия го бутна и то падна.

— Не те е срам! — извика Атина.

— Млъкни, уличнице! — изсъска баба Анастасия.

Атина се почувствува така зле, сякаш я бяха плиснали с вряла вода. Тя отначало се стъписа, след това се спусна към вратата, която старицата бе затворила под носа ѝ, и удряйки по нея, крещеше:

— Уличница ли ме наричаш? Уличница!

След това, когато се поуспокои, тя взе сина си на ръце и се отправи към къщи. Сълзите се леeха като поток от очите ѝ. Тя милваше детето и през сълзи нареждаше: „Уличница съм аз, Алекаки! Да, уличница. Ох, дано гръм да падне върху ми. Къде е сега баща ти, да дойде да ме съсече на две. О, малкото ми дете."

През зимата на 1942 година в малката уличка „Атина втора", с петте къщурки, умряха три деца. Двете бяха внучетата на баба Анастасия. Те в една нощ подпухнаха и умряха. Същото нещо ставаше и с други деца от околните

[1] ЕЛАС — партизанска армия.

квартали. Подпухваха и едри мъже, и сбръчкани като стафиди бабички. Това беше от глада, който косеше Атина и цяла Гърция.

Баба Анастасия имаше всичко на всичко четири внучета, двама сина и една дъщеря. Всички внучета обаче бяха от нейната дъщеря, защото и двамата й сина излязоха непрокопсаници. Те от малки влязоха в корабите като юнги, отидоха отвъд морето и там останаха. Непрокопсан излезе и нейният зет. Той остави жена си, замина за Америка и не се обади вече. Цялата грижа падаше върху баба Анастасия. Катерина, нейната дъщеря, нищо не вършеше: цял ден седеше, оплакваше съдбата си или биеше безмилостно децата си. През деня, когато обществената каруца вдигна двете умрели деца, баба Анастасия се скара със своята дъщеря и разгневена й удари няколко плесници:

— Проклетнице такава — нехранимайка! Стани оттам, рожбо на дявола! Всички ще изпукаме тука! Тръгни и ти да работиш!

Катерина не проговори нито дума. Тя спря да плаче и когато майка й каза: „По-добре да беше като Атина!“ — тя се хвърли към леглото си и зарева с глас...

Другите две семейства бяха, така да се каже, най-тихи и живееха с по-малко сътресения. В едната къща живееше бай Андонис — бивш пощенски служител, кафеджия и вестникопродавец. През годините на окупацията бай Андонис стана гробар. Той имаше само две деца. Жена му беше заболяла и не можеше повече да ражда. И това беше добре, защото напоследък работата доста намаля.

Бай Андонис въпреки неспокойния си дух беше тих човек. Никога не викаше по улиците, нито се караше с жена си, която също беше тиха — цял ден плетеше и пореше. Върху оградата им висяха винаги изпрани дрехи.

Друг обитател на улица „Атина втора“ беше файтонджията бай Костис. Той цял живот не слизаше от капрата. Неговата привързаност към файтона и към Маврос — коня, беше наистина пословична. Всички знаеха тази негова слабост: и жена му, и синът му Ламброс, който отдавна беше се преселил да живее в друг град. Но от тази негова

любов към файтона страдаха най-много малчуганите от улицата, защото винаги трябваше да стоят на известно разстояние от него.

Сега трябва да кажем, че файтонът на бай Костис от доста време не работеше. Най-напред защото през големия глад в първите години на окупацията Маврос не можеше да тегли, а след това, когато старецът с нечовешки усилия успя да го спаси, се случи така, че се счупи оста на файтона. И хайде, иди сега да поправяш оста, когато пари за едно парче хляб няма! Може би през целия си живот бай Костис не беше почувствувал такава непоносима мъка както тогава, когато захвърли файтона в двора като непоносима вещ. Цял ден той обикаляше около него, гледаше го, суетеше се около му и с чук в ръце удряше оттук-оттам, но с това, разбира се, файтонът не можеше да тръгне.

Файтонът на бай Костис сигурно дълго щеше да стои на двора, ако на улица „Атина втора“ не се беше преселил с „къщичката“ си Тодорос Налбантина. Разбира се, малко пресилено е да се нарече „къщичка“ жилището на Тодорос. Бараката, която той построи в двора на бай Костис, беше една мъничка тенекиена колиба.

Тодорос Налбантина нямаше никакво домакинство, никакво „имущество“, както биха го нарекли бирниците, освен бохча с парцали, торба с инструменти — най-необходимите за професията — и едно дете на година-две, което наричаше Мелани, въпреки че беше момче. Чуден човек, ще кажете вие! Но, видите ли, селяните, които през онзи мразовит ден на 1944 година видяха Тодорос с пеленаче на ръце да спира попа посред коларския път към Атина, за да му покръсти детето, не се учудиха. През тези години, когато хората от най-различни краища на Гърция бягаха по всички посоки, подгонени от ужаса и смъртта на хитлеристите, можеха да се видят най-невероятни неща. Хората разправяха, че жената на Налбантина, по име Мелани, всяка година раждала и всяка година децата й умирали. Най-после петото поред дете оживяло. Но ето няколко дена след раждането германците нахлули в селото и семейството на Тодорос побягнало. Цял ден и цяла нощ вървели те, докато стигнали планината. Спрели

да починат. Извадила жената гърдата си да кърми детето, но тя била изсушена като стара смокиня. Стиснала я до болка, но мляко не потекло. Детето до нея ревяло. Ужас обхванал жената, умът й се размътил. Скочила и като ранена вълчица започнала да тича и да крещи с цяло гърло. Така обезумяла, тя паднала от пропастта надолу. За смъртта на жената един разказваше друг вариант: Тодорос разгневен, съсипан от мъка, че детето ще умре от глад, грабнал жена си и я хвърлил в бездната. Но този вариант не живя дълго, защото се виждаше, че такъв мъж като Налбантина не може да посегне на жена си.

Но всъщност това, което караше хората да вярват, че Тодорос Налбантина не може да убие жена си, беше името, което беше дал на сина си — Мелани! А когато му викаше „Мелани", очите му се навлажняваха и гъстите му дебели вежди играеха.

Естествено, най-напред на улица „Атина втора" Тодорос се запозна със стария файтонджия бай Костис. Още първия ден, когато Налбантина пренасяше вещите си, бай Костис го наблюдаваше отстрани и се възхищаваше на неговата сръчност. На свой ред Тодорос късно след обед, когато свърши с настаняването си, се разходи до къщата на бай Костис и се загледа във файтона. Там беше и файтонджията с чук в ръка. Тодорос внимателно следеше движенията на бай Костис, след това се приближи и започна да оглежда файтона.

— Оста! — рече бай Костис.

— Хм!

— Да видиш какъв файтон беше! Най-хубавият на пиацата. Цяла Атина обикалях с него, без да скръцне.

— А конят? — попита Тодорос.

— Жив е! От големия глад го спасих!

Бай Костис се отправи към конюшнята и след малко се върна, като водеше един доста стар на години кон.

— Ето го! Маврос го наричам, по името на баща му. Виж какви черни петна има. Никога не ме е посрамил.

Тодорос пое юздите на коня и като добър познавач го потупа по шията, опипа мускулите на краката му и разгледа зъбите му.

— Бива го! — каза той.

— Как да не го бива, разбира се, че го бива! Той само чака часа, в който ще го впрегна. Там е неговият живот. — И веднага добави: — А и моят!

Замълчаха за малко, но на бай Костис се искаше да каже нещо. Накрая рече:

— Е, майсторе, какво ще кажеш? Ще може ли да се поправи файтонът, а?

— Ще го поправим! — отговори Тодорос.

Радостта на бай Костис беше голяма. Той скочи като малко дете, изтича до жена си, донесе стол на Тодорос и го покани да седне. Свари кафе да го почерпи и взе на колене сина му. През цялата вечер бай Костис говори все за своя файтон и за Маврос.

Още на другия ден дворът на бай Костис се превърна в работилница. Там се настани Тодорос и докато поправяше файтона, вършеше и други свои поръчки. Премести всички инструменти, докараха дъски и старо желязо. Тодорос разглоби файтона, цял ден чукаше, ковеше, мереше. Бай Костис се навърташе около него, помагаше в нещо, понякога изчезваше и се явяваше след малко с нова част или бурма. Говореше сам и си подсвиркваше.

— Ей, старо, ти се подмлади! — викаше му баба Анастасия.

— Подмладих се, как да не се подмладя! — отвръщаше бай Костис. — Ще седна отново на капрата, ще взема даже и теб на разходка из Атина.

Баба Анастасия се засмя:

— Коя е оная мечка там? — попита тя, сочейчи с очи Тодорос.

— Мечка, ама златни ръце има, съседке! Златни, ти казвам! — отвърна бай Костис. — Такъв зет да си беше намерила, че да ти кажа браво!

Баба Анастасия започна всеки ден, след като се върнеше от работа (тя беше чистачка в клозети на общината), да се навърта около двора на бай Костис и да гледа Тодорос как работи. Старата беше си наумила нещо. Тя даже вземаше в ръцете си детето на Тодорос и галейки го, гласно си говореше: „Горкото момченце! Такова хубаво дете, а да си няма майка!"

Един ден без никакъв повод баба Анастасия каза на Тодорос:

— Ей, майсторе, с такива златни ръце ти можеш да храниш не една, а две жени. Защо не се ожениш повторно?

Тодорос не ѝ отговори.

— Хайде да ти дам дъщеря си! Да види това малко дете хубав ден.

Тодорос се изправи и се отдалечи да вземе нова дъска.

— Ей, какво ще кажеш? — настояваше тя. — Колкото искаш деца ще ти народи. Тя е от добър род.

Тодорос се спря, обърна се към нея, сякаш искаше да ѝ каже нещо, но се зачерви и замълча.

— Ела тази вечер у дома! — каза баба Анастасия. — Ето тук, насреща живеем.

Доволна от своя успех, тя си отиде.

Тодорос хвърли дъската, която държеше, грабна сина си и го целуна. В тъмните му очи проблесна светлина. Същата вечер, когато се смрачи, той се отправи към къщата на баба Анастасия. Тя го чакаше на вратата. Бутна го навътре, взе момчето от ръцете му и извика на дъщеря си:

— Катерино, ела насам!

Тодорос седна на стола, който му показаха, наведе глава и не я вдигна даже когато в стаята влезе младата жена. Баба Анастасия няколко пъти говори за качествата на дъщеря си, след това измисли една история за първия ѝ мъж, който бил най-добрият майстор в квартала, но умрял млад. Тодорос слушаше мълчаливо брътвежите на старата. Катерина от време на време поглеждаше отстрани Тодорос и колкото повече го гледаше, толкова повече се убеждаваше, че с такъв дивак никога не би могла да легне. По едно време в стаята се втурнаха и двете деца на Катерина. Бабата се скара, но те не ѝ обърнаха внимание и продължаваха да викат, да скачат. Едното дете прегърна сина на Тодорос и го събори на леглото. Малкият изглеждa хареса широкия нар и започна да пляска с ръчички и да тича по него. Тодорос гледаше тази картина и сърцето му омекваше. За пръв път той се обърна и погледна Катерина. Тя беше кокалеста, с продълговато лице, дълъг нос, а очите ѝ бяха съвсем безцветни. Те не бяха очите на Ме-

лани, но заради сина си той би се решил да я вземе. Но в този момент дяволът завъртя опашката си. Така, както тичаше по леглото, малкият намери на другия край едно книжно хвърчило. Никой не му обърна внимание и той започна да се занимава с него. Но тази приятна игра не продължи за дълго. Забелязаха го внучетата на баба Анастасия, нахвърлиха се върху му и започнаха да го бият по главата, по гърба. Това беше достатъчно. Не помогнаха нито виковете на бабата, нито даже боят, който Катерина нанесе на децата си. В последния момент тя забеляза, че Тодорос не е чак толкова див, както ѝ се стори в началото. Той взе сина си и излезе.

Тази вечер Тодорос за пръв път не можа да заспи. В него бушуваха най-различни чувства. Той запали газената лампа и огледа сиромашката обстановка на стаичката. Нещо го потискаше. Дълго време Тодорос се въртя из бараката, а когато синът му заспа, излезе на чист въздух. Прозорците на къщичката светеха. Тръгна из улицата и крадешком поглеждаше в светлите очи на бараките. Отиде към бай Костис — искаше да поговори с него.

От този ден Тодорос започна да се вглежда по-внимателно в хората. Там, в „работилницата", често се отбиваше и дядо Анестис — рибарят. Той идваше обикновено, когато слънцето се дигнеше високо над морето. Понякога Тодорос надаваше ухо и се заслушваше в разговора на двамата старци.

— Разправят, че пак вървим към окупация! — казваше дядо Анестис. — Сотирис откога не се е мярнал. А той, знаеш, е нещо като показател — когато изчезне, не е на добре.

— Криви са времената, Анести, криви! — мърмореше бай Костис. — Подивяха хората, подивяха. Човешкият живот не струва пет пари.

С тези думи бай Костис сядаше до рибаря. Тогава приближаваше до тях и Тодорос, за да чува по-добре какво говорят.

— Така е, така е! Народът добре казва: „Когато господ иска да погуби някой, най-напред му взема ума" — кимваше с глава дядо Анестис.

— А кои ще дойдат сега? — питаше бай Костис. — Американците ли?

Дядо Анестис, без да отговори, продължаваше да мисли на глас:

— Щом като не се вижда, Сотирис, изглежда, че става нещо! Така беше и при диктатурата на Метаксас. Обяви се диктатурата — изчезна големият. Видях го само за няколко дни, след като дойдоха германците. А при тях изчезнаха и другите... Отидоха си германците, Сотирис се яви за няколко дни, а ето сега пак изчезна. Сигурно ще стане нещо.

Веднъж, докато дядо Анестис чакаше бай Костис, за да почнат обикновения си разговор, Тодорос го попита:

— От Сотирис имаш ли новини?

— Нищо нямам, Тодорос! — отговори му старецът и се намести по-удобно. След малко продължи: — Чуй, Тодоре, Сотирис не могат да го хванат. Той има, както казват, кокалчето на прилепа. Завчера един фашист ми каза: „Твоят Сотирис са го закопали вече!“ Аз му отговорих: „Сотирис не го ловят куршуми, ризница съм му направил“, а той, фашистът, побесня от яд.

След малко обаче дядо Анестис си спомни нещо и говорейки на себе си, каза:

— Може все пак да го убият... Ти какво ще кажеш?

— Аз какво знам, дядо Анестис! — отговори Тодорос.

— Да научиш, Тодоре, да научиш! Сега и децата знаят.

Често дядо Анестис взимаше сина на Тодорос, поставяше го на коленете си и го питаше:

— Ти какъв си? Кукуес[1] ли си?

Малкият след време започна да отговаря на дядо Анестис: „Кукуес, Кукуес“. Всички наоколо избухваха в смях. Смееше се и Тодорос.

Покрай „работилницата“ минаваше понякога и бай Андонис — гробарят. Следобед, когато се връщаше в къщи и му омръзваше да гледа наоколо прането на жена си — тя вземаше и от чужди къщи, — мръдваше към бай Костис, за да поговори.

[1] К у - К у - Е — първите букви на Гръцката комунистическа партия — така народът нарича комунистите.

— Работите как вървят, Андонис? — питаше го закачливо бай Костис.

Бай Андонис обаче нямаше настроението на стареца и сухо му отвръщаше:

— Добре!

— Е, какво, умират ли хората? — продължаваше да го закача бай Костис.

— Хората са родени, за да умират! — отговаряше философски бай Андонис.

Но ето че един следобед бай Андонис се върна развълнуван. Лицето му беше пребледняло.

— Бай Кости! — викна той отдалече. — Днес закопах трима души!

— Дребна работа! — отвърна му бай Костис с шеговит тон, но след като се загледа в лицето му, се стъписа.

— Ама, не разбираш ли, разстреляни, изцапани с кръв... Чуваш ли? Разстреляха ги както по времето на германците.

От този ден бай Андонис пристигаше все така запъхтян, блед, неспокоен и разказваше все за нови и нови разстрели.

— Ще се махна, ще се махна! — казваше гробарят. — Ще търся друга работа.

Този човек не се харесваше на Тодорос. Винаги, когато дойдеше, все донасяше по някоя лоша новина. Затова, когато го забелязваше, че идва, Тодорос чукаше силно, за да не чуе приказките му. Но все пак нещо хващаше ръката му и ударите намаляваха. Тогава той разсеяно се вглеждаше нататък по улицата. Обикновено в този вечерен час се прибираше и Атина. Тя отключваше вратата и мило шепнеше: „Алекаки, как си, сладкото ми момче?“ На Тодорос правеше по-голямо впечатление нейният мек глас, отколкото нейната хубава външност. С каква голяма любов тя изговаряше: „Алекаки, как си, моето сладко момче?“

Алекакис, сакатото момче на Атина, което по цял ден прекарваше само в къщи, се тътреше със своите хромави крака към майка си и сядаше на прага. По-далеч не отиваше, защото майка му не позволяваше.

Веднъж Тодорос взе сина си и му каза:

— Иди да играеш с това дете!

Малкият отиде. Тодорос загледа децата. След малко излезе навън и Атина.

— Играем си, мамо! — каза Алекакис, който беше около пет години. — Виж колко добро дете е това. А и какви хубави играчки има. — И показа на майка си кубчетата и другите дървени играчки, които Тодорос беше направил на сина си.

Атина погледна малкото момче, което така послушно играеше с нейното дете, коленичи до него и го попита:

— Как се казваш?

— Кукуе! — отговори то.

— Какво? — учуди се тя и се засмя. Засмя се и Тодорос с гръмкия си глас.

— Така го нарича дядо Анестис. Мелани е името му — каза смутено Тодорос.

Атина едва тогава забеляза Тодорос.

— Защо му е такова името? То не е момиче?

— Носи името на майка си! — отговори Тодорос и наведе очи. Едно особено чувство го облада от погледа на тази жена.

— А-а-а! — каза Атина, взе детето и го целуна. Но изведнъж лицето ѝ се намръщи, очите ѝ потъмняха, остави малкия, взе своето дете, дръпна го навътре и без да каже нито дума, затвори вратата.

Тодорос не можа да разбере нищо. Той се замисли, хвана своето момченце за ръка и си отиде. На другия ден, след като Атина се прибра, Тодорос взе отново сина си и специално направените за Алекакис играчки и отиде към нейната къща. Много се зарадва синът на Атина. Преди да вземе играчките, той извика на майка си:

— Мамо! Ела да видиш какви хубави играчки ми донесе този чичко!

— А защо! — попита тя, като излезе от къщи.

— Да играят! И моето дете няма с кого да си играе! — отговори Тодорос.

Атина този път остави детето си да играе с момчето на Тодорос.

Но отношенията между Тодорос и Атина не отидоха по-нататък. Те си оставаха все така официални. Децата

си играеха навън, а Атина се задоволяваше само да поздравява Тодорос. Никога тя не го покани в къщи.

Веднъж, както двете деца си играеха, заваля дъжд. Това беше първият есенен дъжд. Атина изтича навън, за да прибере сина си. Постоя за миг, след това погледна към Тодорос, който както винаги стоеше настрана и наблюдаваше играта на двете деца, и го попита:

— Имаш ли нещо против, ако и твоят син дойде у дома?

— Защо? — попита Тодорос. По лицето му се изписа такова учудване, че и самата Атина не знаеше какво да му отговори.

— Щом като не знаеш, попитай, за да не казваш после, че не си знаел! — загадъчно отговори тя, взе сина си и се прибра в къщи.

Тодорос остана като гръмнат.

На другия ден Тодорос отиде направо при бай Костис и дядо Анестис и направо каза:

— Искам да попитам нещо за Атина?

Двамата старци погледнаха изпитателно Тодорос, след това се спогледаха помежду си. Бай Костис отиде до Тодорос, постави ръка на рамото му и каза:

— Слушай, Тодоре! Знаеш, че те имам като свой син. Ето обичам те и много пъти съм казвал на жена си: „Какъв добър домакин може да излезе от Тодорос, а и детето трябва да има майка!“

Тука бай Костис спря, обърна се към дядо Анестис, който през това време стоеше намръщен, сякаш нещо страшно го мъчеше. Тодорос, който взе думите на бай Костис като една обикновена похвала, се изчерви и неловко се размърда.

— Затова искам да ти кажа, Тодоре — продължи бай Костис. — Ние, приятелите ти, искаме да ти намерим добра жена, работлива, честна . . .

— А Атина? . . . — попита Тодорос и го погледна в очите.

— Ще ти кажа и за нея, Тодоре! Ето за нея сме говорили през тези дни и с Анестис. — Той се обърна към дядо Анестис, който го гледаше начумерено. На свой ред и бай Костис се намръщи, замахна с ръка и рече: